

OB KITAJSKEM NAPADU NA VIETNAM

17. februarja so kitajske enote vdrle čez severno vietnamsko mejo.

Gledano v širšem sklopu je ta kitajska intervencija posledica vietnamskega vdora v Kampučijo.

Se nedavno tega je bil herojski boj vietnamskega ljudstva simbol odpora proti ameriškemu imperializmu. Toda ni minilo niti desetletje, ko se je Vietnam spremenil v agresorja in napadel Kampučijo. Dejstvo je, da je Pol Potov režim v Kampučiji na veliko pobijal svoje notranje nasprotnike. Nekaterim se je zdela vietnamska agresija upravičena, češ treba je vreči tak diktatorski režim. Toda že Marx in Engels sta poudarjala, da ne more nobeno ljudstvo osrečiti drugega z osvoboditvijo. Vietnamska okupacija Kampučije je čisto navadna agresija, ki sedaj grozi, da bo v svetovnem merilu prinesla kar najbolj reakcionarne posledice. „Prav klasiki marksizma so vselej poudarjali, da za določitev odnosa revolucionarnega proletariata do vojne nasploh ni dovolj samo njena pravičnost, temveč njena vloga v sklopu celotnega mednarodnega dogajanja.“ (E. Kardelj: Socializem in vojna, CZ, Ljubljana 1960, str. 86).

Ne glede na to, da s Kitajsko agresijo na Vietnam obstaja resna nevarnost agresije Sovjetske zveze, pa je že sedaj s stališča mednarodnega delavskega gibanja napravljena ogromna škoda.

Prvič, skoraj nepopravljiva škoda je, da so se socialistične države tako brezobzirno spopadle.

Drugič, premisliti je treba nekatere parole s katerimi tako rade mahajo birokratske klike Sovjetske zveze in LR Kitajske. Protiimperialistični boj pomeni za brežnjevizem namreč razširitev interesnih področij v korist Sovjetske zveze. Proletarski internacionalizem je vdor oboroženih sil varšavskega pakta v Češkoslovaško. Prav tako je proletarski internacionalizem „osvoboditev“ Kampučije. Tako v mednarodni politiki brežnjevizem stopa trdno po poteh stalinizma.

Kitajsko zunanjo politiko bi lahko označili, da podpira nekatere reakcionarne režime (npr. Čile), s katerimi SZ nima prijateljskih odnosov.

Tretjič pa sta obe največji socialistični državi (sedaj je še bolj jasno postalo, da obe izvajata politiko, ki je politika velikih držav in da je dejanski socializem v ozadju naredili ogromno škodo v mednarodnem delavskem gibanju in komunističnim partijam po svetu. Buržoaziji posameznih držav sta ti dve državi dali močne argumente v političnih bojih.

Najbolj paradoksalno pa je seveda dejstvo, da največja imperialistična sila v tem stoletju – ZDA deluje v tem trenutku kot pozitiven faktor. Kajti dejstvo je, da morata tako Kitajska kot Vietnam prenehati z agresijo.

Uredništvo

OBVESTILO!

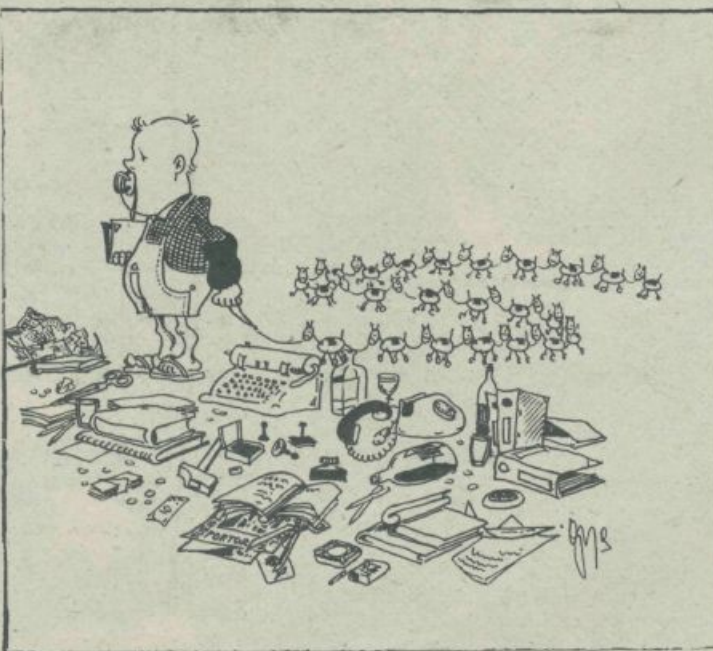
15. januarja 1979 je minilo šestdeset let, odkar so nemški vojaki zverinsko ubili Roza Luxemburg in njenega soborca Karla Liebknechta.

Uredništvo je sklenilo objaviti nekatere še neprevedene tekste (Antikritika).

Tehnične težave (prevajanje) so preprečile, da bi Rozin tekst izšel že v tej številki.

N.B. po našem tisku sodeč, so slovenski marksisti po stroki, o Rozi že vse povedali!

Uredništvo

KDOR NAJDE PET (5) RAZLIČNOSTI, NI SE ZGLASI NA UK ZSMS. DOBIL BO LEPO NAGRAJO.

Tribunin uvodnik

PROTI BIROKRATIZMU V ZSMS!

ZSMS je družbenopolitična organizacija, katere osnovna, s s tom opredeljena, dejavnost je usmerjena v praktično in idejno aktiviranje in organiziranje „najširših delov mladine, od delavske in kmečke, pa do šolajoče mladine“.

Kot organizaciji s takšno vsebino dela se morajo pred njo postaviti jasne naloge, ki morajo zahtevati, da se ZSMS aktivno vključi v tisti boj, ki ga pojmuje kot boj za delavsko samoupravljanje, torej boj za to, da dobi v odločanju in upravljanju s sredstvi družbene produkcije in reprodukcije, ne samo materialne, ampak tudi vse z ustavo določene pravice, dominantno vlogo prav delavski razred. Tak boj zahteva od vseh družbeno-političnih organizacij in s tem tudi od ZSMS veliko zavzetega znanstvenega dela in tudi veliko mero zavesti, ki bi jo v kontekstu boja za delavsko samoupravljanje morali imenovati komunistična zavest. Oboje hkrati naj bi predstavljalo tudi tiste osnovne poteze ne funkcionarja (ta izraz nam je že od nekdaj zoprn, toda žal v veliki meri ustreza dejanskemu stanju!), ampak aktivista ZSMS, ki bi bil s tem sposoben v vsaki konkretni situaciji znotraj naše protislovne, razredno protislovne družbene dejanskosti, opredeliti akcijo ZSMS v tisto smer, ki bo odpirala optimalno največjo, prevladujočo in odločilno vlogo socialističnih, samoupravno-delavskih elementov. Tako bo njena (ZSMS) naloga jasna, vsak „mladinski“ predznak pa odvečen ali pa zgolj simboličen podatek o tudi vzgojni naravnosti te družbenopolitične organizacije, saj se jasnost v opredelitvah in vzgojnost ter izobraževalnost organizacije ne izključujeta, temveč obratno, sta sestavna dela revolucionarnega boja za delavsko samoupravljanje.

Za takšno opredeljevanje je potrebno, če še enkrat poudarimo, temeljno znanstveno-materialistično znanje in tudi komunistična zavest. Tu pa se v „naši ZSMS“ začinjajo problemi.

Jasno je, če se izrazimo s Kardeljem, da je ob „doseženi stopnji revolucije“ še vedno nujna zahteva po profesionalnih aktivistih (ne po funkcionarjih!), toda vprašati se moramo, kakšni so ti profesionalci v ZSMS, ali so aktivisti in če njihove osnovne delovne poteze, pa tudi moralne, ustrezajo zahtevam, da se bo boj za delavsko samoupravljanje končal uspešno. To pomeni tudi, če ti naši profesionalci ustrezajo omenjenim kriterijem, torej, če imajo dovolj marksističnega znanja in komunistično zavest!? Menimo, da jim (razen redkih izjem) obojega v veliki meri primanjkuje!

Vprašali se boste, kje so argumenti za tako ostro stališče? Argumentov je veliko in se raztezajo v precej široki pahljači (najbolj milo rečeno) napak, ki jih je recimo storilo najvišje vodstvo ZSMS ob lanskoletnih pripravah na X. kongres ZSMS, ko so morali kar petkrat spreminjati predloge za kongresne dokumente, zaradi česar je marsikje in marsikomu zmanjkalo volje in časa, da bi predloge javno obravnavali. Več kot očitno je, da je do tega prihajalo zaradi slabe kvalitete in idejnih in vsebinskih nedorečenosti štirih predlogov kongresnih dokumentov. To se je seveda poznalo tudi na X. kongresu ZSMS, ki je bil, vsaj glede na poročanje naših novinarjev iz Nove Gorice, vse prej kot deloven in na znanstvenih in marksističnih osnovah sloneč kongres. Zaradi tega je prišlo tudi do tako komičnih situacij, da najvišji in najbolj odgovorni funkcionarji, zadolženi konkretno za probleme vzgoje in izobraževanja ali organizacijsko-tehnične stvari v ZSMS, niso imeli svojega lastnega mnenja do nekaterih temeljnih problemov ali pa ga niso hoteli javno povedati! (npr. Z. Jošt, predsednica konference mladih v vzgoji in izobraževanju pri RK ZSMS, pa F. Kržan, predsednik iste konference za prejšnje mandatno obdobje, pa V. Habjan, sekretar RK ZSMS, za prejšnje mandatno obdobje; vsi ti so namreč sklenili dogovore za intervju z našimi novinarji, intervjuje, ki bi obravnavali pereča vprašanja vzgoje in izobraževanja pa tudi delo in odnose znotraj ZSMS, sprejeli so že vprašanja, se dogovorili za čas in mesto intervjuja, V. Habjan je celo že odgovoril na vprašanja, vendar so nato te dogovore enostransko prekinili; V. Habjan ga potem, ko smo mu ga prinesli v avtoriziranje, ni hotel več vrniti, Z.

Jošt pa nas je nenadoma odslovila z besedami, češ, da v „Mladini“ tem tako ali tako že piše“(!?!) Vse to pa najbrž zato, ker ni natanko vedeli, ali se smejo s svojim lastnim stališčem tudi javno strinjati, saj je v ZSMS očitno še vedno prisoten paranoičen strah, češ, kaj bodo pa tovariši v ZK, SZDL in ZSS, pa še kje, rekli. Konec koncev pa nas taki postopki ne smejo presenečati, saj je že kot jasno, da je ZSMS pogosto zgolj odskočna deska v nemoten življenje političnih profesionalcev, ki jim je dostikrat zgolj za lastni riti.

Toda tisto glavno, s čimer se ne strinjamo in zaradi česar je članek tudi nastal, je materialna baza, so osebni dohodki naših funkcionarjev, profesionalcev v ZSMS. Ti so očitno zelo zviški, saj nemalokrat in ne za malo presegajo 10.000 dinarjev (be milijonček!). Ne, ni pomota, za sekretarja OK ZSMS Ljubljana Šiška pravi nedavno ciklostirani podatek, da ima celo 16.000 dinarjev osebne dohodka!

Na tej točki pa seveda naše razmišljanje že posega v prostor, ki je v osnovi določen z razrednim vprašanjem in sicer v smislu vprašanja, ali tak profesionalec še lahko predstavlja vse tiste temeljne razredne, samoupravne, delavske interese, pa čeprav mladih in šolajočih? Kako naj takšen funkcionar sploh začuti in razkrije vse tiste osnovne probleme, ki so skoncentrirani v boju za odločanje o vseh problemih naše družbe in ki jih v središču predstavljajo tisti materialne narave? Kako naj takšen funkcionar, ki nima nobenih problemov s tem, kako preživljati družino s 600 starimi jurji na mesec ali samega sebe s 150 jurji štipendije in ob tem še uspešno študira, te probleme naše družbe in ki jih v središču predstavljajo tisti materialne narave? Kako naj takšen funkcionar, ki nima nobenih problemov s tem, kako preživljati družino s 600 starimi jurji na mesec ali samega sebe s 150 jurji štipendije in ob tem še uspešno študira, te probleme naše družbe in ki jih v središču predstavljajo tisti materialne narave? Kako naj takšen funkcionar, ki nima nobenih problemov s tem, kako preživljati družino s 600 starimi jurji na mesec ali samega sebe s 150 jurji štipendije in ob tem še uspešno študira, te probleme naše družbe in ki jih v središču predstavljajo tisti materialne narave? Kako naj takšen funkcionar, ki nima nobenih problemov s tem, kako preživljati družino s 600 starimi jurji na mesec ali samega sebe s 150 jurji štipendije in ob tem še uspešno študira, te probleme naše družbe in ki jih v središču predstavljajo tisti materialne narave?

Takšne nekomunistične, nesamoupravne razmere so nedvomno plod nasprotij, ki jih še vedno (re)producira „združeno delo“, katerem te birokratizirane strukture nedvomno igrajo svojo vlogo in sicer: tudi v smislu reproduciranja teh odnosov in nasprotij. Če je kongres ZSMJ spregovoril o kolektivnem vodstvu tudi v te družbeno-politične organizaciji, potem je ena glavnih nalog, ne da za vsako ceno zmanjšamo število profesionalnih aktivistov, ampak da storimo to, kar je enkrat storila že pariška komuna:

– na vsa odgovorna mesta v družbi postaviti osebe izvoljene splošno volilno pravico, tako, da jih volilci lahko vsak čas odpokličejo (to še vedno ni zagotovil z ustavo določen delegatski sistem);

– za vse te službe plačevati le tako „plačo“, kakršno sprejemajo drugi delavci (kar nima prav nič skupnega z uravnilovko, saj je načelo prav tako lahko podvreči načelu delitve po delu).

Zato zahtevamo, da se ukinejo vsi taki razredni „dohodkovni odnosi“, saj bo le s tem ZSMS pridobila na svoji prodornosti, aktivnosti in bojevitosti v borbi za nadaljnje uveljavljanje delavskega samoupravljanja in s tem tudi samoupravljanja „mladine“ bodoče družbe.

Naj živi delavsko samoupravljanje!
Naj živi proletarska revolucija!

Uredništvo

Zgodilo se je 20. januarja, ko sem preko malega zaslona spremljal novoletno zabavo evropskih televizijskih postaj v Hannoveru. Teško je najti dovolj primeren izraz za tisto, kar se je odvijalo v lepi stekleni dvorani, le z muko so čutila spremljala revno in bedasto sceno. Malomeščansko-buržoazna-svinjarija, ki naj pomaga preživeti in čimbolj zamegliti praznično razpoloženje.

In kaj se je dogajalo? Zbrale so se vodilne lutke za (j)avnega odra, ki so z večjim ali manjšim naporom spuščale enakomerne kokodake in kikirike ob ubijalskem ponavljanju basovskih tonov. Ob tej takomenovani disco glasbi bi se naše Kokite, Čičkote in ostale postalo sram. Svetleče se lučke, zlato sijoče oprave začinjene z mamljivim mesom so debelšnim tovarnarjem in njihovim okičanim soprogom nudile občutek, da oni nekaj veljajo in nekaj so; prostora je bilo le za elitni sloj. Gnus.

Povrhu vsega je nasmejana napovedovalka priporočala ogled oddaje, predvsem naj bi veljalo to povabilo široki množici, tistim, ki niso vajeni takšnih rajanj in so s to oddajo dobili identifikacijsko tolažilno zdravilo. Take in podobne zabave niso samo bedaste, temveč imajo svoje globoko sociološko poslanstvo: skriti in zamegliti dejanski način zabave delovnih ljudi. Sicer pa se tudi naše zabavne oddaje krepko trudijo v tej smeri in so mnogokrat slabe kopije takšne scene. Tovariši, ki skrbite za to vrsto razvedrila, hvala vam!

Tovariški pozdrav!

Francič F.

NA KRATKO O ...

... stanovanju študentov

V študijskem letu 1977/78 je v Ljubljani študiralo 17.607 študentov. Le 17 % ali 3106 jih je stanovalo v študentskih domovih, 20 % ali 3491 se jih je v Ljubljano vsak dan vozilo, 28 % ali 4918 jih je stanovalo doma to se pravi v Ljubljani, kar 35 % ali 6092 pa jih je stanovalo (životarilo/stradalo) pri ljubljanski dušebrižniški organizaciji privatnih stanodajalcev. Toliko le študentov, da o stalno prihajajoči ceni delovni sili tu niti ne pričnemo pisati.

Da na tem področju res ni pravičnega, nam pove tudi podatek, da izvajalec gradbenih del na stolpiču B za Bežigradom že precej časa vleče z gradnjo (in nekoga za ...), tako, da bo stolpič zgrajen in pripravljen za vselitev brzkone šele jeseni, čeprav bi moralo že jutri tja kakih sto študentov. Podobno je s stolpičem A, ki bi se moral že graditi, pa menda ni projekta za dvigalo (ki je isto kot v stolpiču B) in tako SO Ljubljana-Bežigrad ne da dovoljenja za gradnjo. O vsem tem pa o gradnji študentskih in dijaških domov v SRS, o „stanovanjskem vprašanju sploh“ in s tem v zvezi s „študentskim stanovanjskim vprašanjem“, o stanovanjskih razmerah pri podnajemnikih in v domovih, o izkoriščanju in okoriščanju in še o čem bo širše pisala ena prihodnjih števil Tribune, ki bo na svojih straneh prinesla še foto-reportažo s tega področja. Zato pišite, predlagajte, pošljite podatke in dokaze ali pa jih osebno prinesite! Dol z odiralci!

P.S.: O teh vprašanjih je razpravljalo tudi predsedstvo RK ZSMS in kritično ocenilo gradnjo študentskih stolpičev v Ljubljani, pa tudi pohvalilo to dejavnost v SR Sloveniji, za katero moramo po preteku družbenega dogovora o gradnji študentskih in dijaških domov (velja do I. 1980) najti nadaljnje sistemske rešitve.

... oceni pisanja Tribune

Predsedstvo UK ZSMS Ljubljana je na svoji seji obravnavalo odnose z uredništvom Tribune in sicer na podlagi dveh člankov, ki jih je uredništvo objavilo v osmi številki Tribune in ki obravnavajo delo članov predsedstva, predvsem predsednika kadrovske komisije in sekretarja UK ZSMS Ljubljana. Na podlagi razprave aktivna ZK pri predsedstvu UK ZSMS Ljubljana. Na podlagi razprave aktivna ZK pri predst. UK ZSMS in na podlagi razprave s tega sestanka predsedstva je predsedstvo na predlog predsednika Srečka Kolarja sprejelo naslednje sklepe, ki jih na kratko lahko povzamemo takole: PUK meni, da so članki neodgovorno napisani in se ne more strinjati s takim načinom pisanja, še posebej ne s člankom, ki nosi naslov Stenogram; komisija za idejno politično delo pri PUK ZSMS mora narediti analizo dela tribuničnega za zadnje obdobje; urediti se mora delo izdajateljskega sveta in obravnavati vsebinsko zasnovano v osnovnih organizacijah ZSMS; takoj se sproži in pospeši postopek za evidentiranje glavnega in odgovornega urednika in za ostale resorne urednike upoštevajoč sedanjo kadrovska zasedbo; pri evidentiranju se mora upoštevati neodgovorno ravnanje odgovornega urednika. Do postopka predsednika kadrovske komisije in sekretarja UK je predsedstvo zavzelo stališče, da nista storila napake, da so bili kadrovske postopki vodeni pravilno, da pa je res, da je bila obrazložitev kadrovskega postopka v zvezi z imenovanjem glavnega urednika Radia Student, ki jo je podal sekretar UK, „nepripravna“.

... zavodu Študentski domovi

Natanko pred šestimi dnevi, 20. 2. 1979 je minilo leto dni, odkar smo pričeli z analizo odnosov v zavodu Študentski domovi v Ljubljani. MAFIJA V ŠTUDENSKEM NASELJU, DOL S KORUPCIJO, NAJ ŽIVI PROLETARSKA REVOLUCIJA — to so bila gesla, ki so započinila prvo, rdečo stran takrat osme in devete številke. Analiza smo nadaljevali skorajda v vseh naslednjih številkah, čeprav smo s poročanjem o „zadevah“ prenehali vse do zadnje lanske številke, ki je spet razgalila vso bedo, izkoriščanje, zablavljanje predvsem delavcev pa tudi študentov s strani vodilne strukture, ki je „sama upravljala“ seveda s pomočjo spehich družbeno-političnih organizacij v naselju, na univerzi in v Ljubljani ter nekaterih posameznikov, študentov, ki so se prostituirali za trimilijonski honorar. Že tedaj smo v Tribuni zapisali zahtevo, ki je bila zahteva najbolj naprednih delavcev delovne enote občudniških dejavnosti, tovarišev in komunistov Janeza Kranjca, Slavka Potočnika, čistilki in vratar Slavice, Stanke in drugih, ki so zahtevali zamenjavo vseh vodilnih delavcev kot prvi pogoj za normalizacijo odnosov. In danes lahko napišemo, da smo skupaj z še omenjenimi tovariši uspeli narediti ta prvi korak — zavod Študentski domovi ima novo vodilno strukturo, ki je začela z delom prvi dan v novem letu. Iluzorično bi bilo pričakovati, da se bo stanje, ki so ga manipulatorji in oblastniška vodstvena struktura vztrajno minirali že nekaj let, spreobrnilo čez noč, toda prvi ukrepi novega individualnega poslovnega organa nedvomno kažejo, da se v študentskih domovih začinjajo novi časi. Kljub temu, da so si stari gospodarji prizadevali vse do zadnje minute ohraniti svoje položaje, jim to ni uspelo in kljub temu, da poskušajo to isto storiti še danes, jim to NE SME USPETI.

In jim tudi NE BO, kajti delavci in študentje so se v tem boju marsikaj naučili. Vendar pa obstaja nevarnost, ki se vedno bolj in bolj vztrajno prikazuje v obliki velikih finančnih težav, ki tarejo študentske domove in o katerih smo že večkrat pisali. Faktorji ekonomske računice, blagovno-tržne produkcije, ki v svoji svetovni vseobsežnosti niso izpustili iz svojih zob tudi zavoda, katerega namen bi moral biti predvsem (delavsko) razredno socialne narave, silijo zavod v postopke, ki bodo precej prizadeli prav te — materialno ogrožene stanovalce študentskega naselja. Zato je nujno potrebno iskati rešitve (ki bodo žal spet kratkoročne) perečega finančnega stanja zavoda Študentski domovi. In pri tem bo potrebno enkrat za vselej izpostaviti odgovornost vodilnih in političnih struktur ljubljanske univerze in Ljubljane same, posebej pa še univerzitetne in mestne organizacije ZSMS. Tribuna bo tem problemom posvetila dovolj prostora v okviru akcije „Stanovanjsko vprašanje!“

... pravkar izdanih osnutkih zakonov

29. 1. 1979 je v prilogi skupščinskega poročevalca—letnik V, 1. priloga izšel celoten Osnutek zakona o usmerjenem izobraževanju. Predlog za izdajo zakona o osnovni šoli in Predlog za izdajo zakona o vzgoji in varstvu predšolskih otrok. Razprava se je torej začela! Bralce še enkrat obveščamo, da bo Tribuna pripravila okroglo mizo z delovnim naslovom USMERJENO IZOBRAŽEVANJE IN DELAVSKO SAMOUPRAVLJANJE (vzgoja in izobraževanje in razredni boj). Izsledki, stališča in sklepi te okrogle mize bodo objavljeni v eni prihodnjih števil. UK ZSMS pa vas obvešča, da bo priskrbel dovolj veliko število omenjenih osnutkov in predlogov zakonov, ki jih bo dostavila osnovnim organizacijam ZSMS po fakultetah. Predlagamo vam, da se v razpravo res aktivno vključite! Predvsem pa KRITIČNO!

... taktiki

- ko sovražnik napada, se mi umikamo;
- ko se sovražnik umika, ga mi napadamo;
- kapitulacije NI!

POMEMBEN MEJNIK V DELU UK ZSMS LJUBLJANA

V četrtek, dne 21. decembra 1978 ob 16. uri se je v mali dvorani Študentskega naselja pričela konferenca univerzitetne organizacije ZSMS Ljubljana. Delegati iz vrst osnovnih organizacij so svojo odgovorno in zaupanja vredno nalogo dobro opravili, saj so se konference udeležili in tako poskrbeli za njeno sklepčnost, kar je bistveno pripomoglo k uspešnemu nadaljnjemu delu konference, posebej še zaradi tega, ker je bilo potrebno oceniti dosežene uspehe pa tudi nekatere slabosti v delu te organizirane subjektivne sile na ljubljanski univerzi. Predsedujoči, predsednik UK ZSMS Ljubljana Srečko Kolar, je uvodoma tolo pozdravil goste konference, predstavnike RK ZSMS, MK ZSMS Ljubljana in sekretariata UK ZKS Ljubljana in tudi delovne tovariše iz mariborske univerzitetne organizacije ZSMS. Po uvodnih formalnostih (v delovnem predstevstvu je bila poleg predsednika in enega člana tudi tovarišica Jasna Banjač) je konferenca sprejela Poročilo o delu, o katerem je sicer poleg članov delovnega predstevstva razpravljala delegat študentskega časopisa Tribuna. Predsedujoči, predsednik UK ZSMS Srečko Kolar, je v uvodu k tej točki posebej kritično ocenil delo lastnega predstevstva in UK, kajti, je dejal, „poleg uspehov, ki smo jih dosegli, ne moremo mimo dela predstevstva, ki je bilo marsikaj forumsko!“ Delegat študentskega časopisa Tribuna je v razpravi opozoril na to, da praktično ni bilo fakultete oz. osnovne organizacije, ki bi pred kongresi obravnavala kongresne dokumente, da javne razprave na univerzi skorajda ni bilo, da predstevstvo javne razprave in omenjenih nepravilnosti ni ocenilo, da delo delegatov v samoupravnih organih na fakultetah in še posebej na univerzi ni delegatsko, da na področju preusmerjanja vzgoje in izobraževanja UK razen seminarja v Simonovem zalivu ni storil ničesar,

da se z istimi problemi na področju informiranja srečujemo že nekaj let, da o kulturni problematiki na UK v poročilu ni ne besede, da prav tako ni ničesar zaslediti o delu zelo pomembne komisije za idejno-politično delo, iz česar je sklepati, da ni storila veliko, da predsedniki posameznih komisij niso napisali niti poročil o svojem delu, itd., itd. ... Na predlog predsedujočega je konferenca nato soglasno sprejela predlagano poročilo o delu in nadaljevala z delom. V tretji in četrti točki dnevnega reda je konferenca soglasno sprejela pravila o organiziranju in delovanju UO ZSMS in poslovnik o delu organov UO ZSMS Ljubljana.

V peti točki dnevnega reda je bil sprejet akcijski program dela UK ZSMS, ki je dejavno in vsestransko zajel delovno usmerjenost univerzitetne organizacije do maja 1979. Tudi v tej točki dnevnega reda je poleg članov delovnega predstevstva v razpravi sodeloval le delegat Tribune, ki je kritično analiziral predlagani program, opozoril na njegove velike pomanjkljivosti in slabosti ter predlagal določene spremembe, s katerimi pa se predsedujoči ni strinjal in je konferenca sprejela predlagani akcijski program. Potem ko je konferenca imenovala tov. Sotovski in Orla na odgovorni in pomembni mesti v Radiu Student, je bil sprožen tudi kandidacijski postopek za glavnega in odgovornega urednika študentskega časopisa Tribuna, ki sedaj opravljata svoji nalogi kot vršilca dolžnosti. Konferenca je ob 18.50 uri končala s svojim delom. Delegati so zadovoljni zapuščali svoje sedeže, saj so vestno spremljali potek konference in čeprav ni nihče izmed njih razpravljalo o delu OO ZSMS ali UK, lahko rečemo, da so z dvigom rok in svojo prisotnostjo res vsestransko in tvorno pripomogli k uspešnem delu konference, ki je, kakor že naslov pove, pomemben mejnik v letu UK ZSMS Ljubljana.

... lokalni delovni akciji v Ankaranu

Predsedstvo UK ZSMS Ljubljana bo letošnjo pomlad organiziralo nekaj vikendov delovnih, prostovoljnih akcij v počitniškem študentskem centru Ankaranu. Za hrano in stanovanje bo poskrbljeno. Urejalo se bo predvsem okolico in popravilo osnovna sredstva. Podrobnejše podatke o akciji bomo še objavili, lahko pa se obrnete tudi na UK ZSMS Ljubljana.

... razpisih za vpis

8. marca bo v sredstvih javnega obveščanja objavljen razpis za vpis v prve letnike višjih in visokih šol, medtem ko bodo bodoči srednješolci z razpisom seznanjeni nekaj dni kasneje, 13. marca. Tako se je odločil koordinacijski odbor na svoji seji v začetku februarja. Na seji je tekla dokaj burna razprava o letošnjem „usmerjanju v poklice“, predvsem glede tega, da je od šestnajstih posebnih izobraževalnih skupnosti „svoje“ naloge v redu opravljalo le pet. Na koncu naj bodočim brucem povemo še to, da bo informativni dan po objavljenem razpisu. Točnejši datum bomo še objavili.

... izgubljeni pravici študenta Zdenka,

ki kolne zobozdravnike v študentskem naselju. V svojem pismu našemu uredništvu razlaga, kako je bil 12. 1. 1979 naroden pri zobozdravniku in je ob 14. uri tudi prišel v čakalnico, kjer je ugotovil, da je edini čakajoči pacient. Toda navkljub temu je moral celo uro lepo sedeti in poslušati veseli pogovor brezbržižnih z ene strani zaklenjenih vrat ordinacije, zobozdravnikove telefonske pogovore, vse to tako dolgo, da se je za njim nabrala že lepa vrsta in je v smislu „to je pa že preveč“ potikal na zobozdravnikova vrata. Na njegov vljuden ugovor je tajnica ali sprejemna sestra, odvrnila z direktim: „Če vam ni prav, lahko odidete!“ In on je odšel. Tako je jezni Zdenko Bučinel (tako se piše) svojo jezo stresel na papir in pravi, da mora študentski časopis Tribuna pisati tudi o teh (zobozdravniških) problemih. Ja, ja ...

... in še o štipendiranju
„Naša“ vzgoja in izobraževanje se bo ob tako „učinkovitem kadrovskem planiranju in informiranju“ po potrebah „zdrženega dela“ bržkone prej le „preoblekla“, ne pa „preobrazil“. Da je temu res tako, nam zgovorno pove podatek, da imamo le slabih štirinajst dni pred objavo o razpisih za vpis v srednje, višje in visoke šole, zbranih le nekaj več kot tretjino podatkov o potrebah po novih delavcih oziroma podatkov o tem, kakšne in katere kadrovske štipendije razpisujejo posamezne organizacije „zdrženega“ dela.
„Ima li jaja na pijaci?“
„Ima, kako da ne! Ima tu svegal E, ma baš svegal!“
„E, baš dobro da imamo tako veliko pijacu!“

(Kritična kritika kritike)

Članek A. Detele (O zablodah ...) mi predstavlja zgolj napotilo k pisanju, ne mislim pa se obregati obenj in ga škandalizirati. Analizirati mislim le tiste ideje, za katere se zdi, da imajo širši družbeni kontekst, ne pa le nekaj popisanih strani papirja.

Za začetek zgolj tole: članek nam v uvodu objavlja „analizo sedanega trenutka“, dobili pa smo, kar se tiče analize: nič; in kar se tiče moraliziranja: vse ostalo! Vsekakor metoda, ki se ji bom kar se da na široko izognil.

Skušal bom podati analizo razmerja, ki se mi zdi v tem trenutku še posebno zanimivo in pomembno, gre za odnos: znanost – družbeno-zgodovinski iracionalizem.

Sfere idejne produkcije človeškega življenja, npr. morala, pravo, umetnost ali filozofija, nimajo lastne zgodovine, pač pa v svojem razvoju „zgoj“ na specifičen, družbeno-zgodovinski konkretno določen način izražajo protislovja družbene zgodovine. Pri tem je seveda potrebno določiti, kakšno je neposredno razmerje med duhovno in materialno produkcijo človeškega življenja. „Produkcija idej, predstav zavesti je najprej neposredno vpletena v materialno dejavnost in materialno občevarje med ljudmi, jezik dejanskega življenja (MEID, II. 24)“. Duhovna produkcija, v kakršnikoli obliki torej v svojem nastajanju ne more biti osvobodjena spon dejanskosti. Vedno nastopa kot konkreten družbeno-zgodovinski produkt. Kljub temu pa se „produkcija idej, predstav zavesti“ lahko loči od neposredne materialne dejavnosti, zopet pa so le konkretne družbenozgodovinske okoliščine tiste, ki lahko produkcijo idej odtrgajo, razcepijo od materialne produkcije, jo povzdignejo v nebesa „čiste misli“ in zabrišejo sled njenega nastanka. Tako začenja zavest sama predstavljati nekaj dejanskega, ne da bi dejansko sploh kaj predstavljala. Rodi se ideologija.

Razmerje med racionalizmom in iracionalizmom predstavlja ideološki razcep zavesti, katerega nastanek lahko opazujemo v zgodovini daleč nazaj, svoj pravi obraz pa je dokončno pokazal šele z začetkom konca kapitalistične produkcije v 19. stoletju. Padec buržoazne revolucije leta 1848 v Nemčiji in specifične družbene razmere, ki so ga pogojevale, so zarezale prelomnico tudi v nemško duhovno produkcijo. Res je, da je bil nemški kapitalizem sredi 19. stoletja še zelo nerazvit (npr. v primeri z Anglijo), vendar pa mu je stal nasproti že „moderni, četudi še nerazviti proletariati, ne pa socialno brezoblične množice kot francoski buržoaziji pred veliko revolucijo“ (G. Lukacs: Razkroj uma, str. 19). Nasprotno pa je bila nemška buržoazija nedorasla svoji zgodovinski vlogi ter se je pravzaprav v obdobju revolucije dokaj klavirno odrezala. Zato tudi ni slučaj, da je leto 1848 v nemški meščanski terminologiji označeno kot „noro leto“, „nasprotno pa reakcionarna obdobja nemške zgodovine sijejo v blešku in slavi“ (G.L., str. 24). Tako izkrivljanje nemške zgodovine pa se ni omejilo le na zgodovinska dejstva, ampak tudi na samo metodologijo zgodovinskih in družboslovnih znanosti. Če je bila kritična misel v Nemčiji do leta 1848 usmerjena v iskanje umnih zakonitosti razvoja zgodovine in družbe (npr. Hegel), lahko obdobje po revoluciji (oziroma njenem propadu) označimo z nastankom „novega vala zgodovinsko socialnega iracionalizma“ (G.L., str. 24–). Zanimivo je, da je sicer iracionalizem obstajal že prej (npr. Schopenhauerjevo glavno filozofsko delo je izšlo že leta 1818) v različnih inačicah dekadentno romantičnih ideologij, vendar se šele po letu 1848 konstituirala iz individualističnih bločenj v svetovni nazor buržoazije (ne le nemške) predimperialističnega in imperialističnega obdobja. Iracionalizem te dobe je torej produkt zgodovinskega protislovja med zahtevami napredujočega kapitalsko-blagovnega produkcijskega načina v Nemčiji in pa med nemogočostjo nemške buržoazije, da na te objektivne zahteve družbene produkcije nastopi z radikalno politično akcijo.

Drugi val iracionalizma je zadel Evropo okoli I. svetovne vojne, vendar pa se tokrat pojavlja v kvalitativno drugačni obliki, predvsem so se zamenjali njegovi nosilci. Namreč – „množicam je bila dilema med umom in racionalnostjo zastavljena kot življenjski problem“ (G.L., str. 43), rešitev tega nasprotja jim je bila torej jasno pomembnejša kot meščanski inteligenci, ki je v njem videla le „teoretično igr“o. Najpomembnejši faktor začetka tega obdobja je bilo seveda že močno razvito revolucionarno delavsko gibanje, katerega vlogo in nalogo v procesu razkroja kapitalsko-blagovnega produkcijskega načina v Nemčiji in pa med nemogočostjo nemške buržoazije, da na te objektivne zahteve družbene produkcije nastopi z radikalno politično akcijo.

V obdobju II. internacionalne pa se je predstava o takšni umnosti radikalno spremenila. Bernsteinov revizionizem je pomagal, da je revolucionarno strategijo delavskega razreda zamenjal plehki, filistrski reformizem. Ta Bernsteinova „realno politična umnost“ je torej delavskim množicam pomenila, da „pri znižanju mezd ne štrajkajo, temveč se temu podvržejo, da se pri zmanjšanju podpore brezposelnih ... vzdržijo vsake demonstracije in vsakega energičnega koraka“ (G.L., str. 44). Ta razkol reformističnega uma in revolucije je množice napravil dojemljive za iracionalizem, saj se jim je zdelo, da „izhaja nasprotje med razumom in čustvom iz samega življenja“ (G.L. str. 45). Zaradi vzgoje reformizma Bernsteinovskega kova so tudi najširše množice sprejele v svoj nazor težnje protiumnosti, zanikanje uma in znanosti ter pričakovanje odrešilnega čudeža.

Grozote I. svetovne vojne in popolna nesposobnost socialne demokracije, da proti njej nastopi z revolucionarno mednarodno akcijo proletariata, sta občutek obupa in krize med ljudstvom zgolj poglobili, nastanek in razvoj Sovjetske zveze pa sta med reakcionarno meščansko inteligenco v obdobju po I. svetovni vojni zahtevala, da nezmožnost in nesmiselnost revolucije v Evropi tudi teoretično utemelji. Vsi ti trije faktorji predstavljajo temeljne kamne razvoja fašizma, ki je dosegel vrhunec s Hitlerjevim prevratom in diktaturo NSDAP.

Fašistični iracionalizem je nastopil iz podobnih vzrokov kot meščanski iracionalizem predimperialističnega obdobja, namreč po besedah C. Zetkin: „... (fašizem) nikakor ni bes buržoazije, ker se je proletariati v boju dvignil. Zgodovinsko objektivno gledano je fašizem nastopil bolj kot kazen, ker proletariati ni nadaljeval in gnil naprej revolucije, ki se je začela v Rusiji. In nosilec fašizma ni kakšna majhna kasta, temveč široki družbeni sloji, ki segajo vse do proletariata.“ (po M. Dolarju, Problemi – razprave, str. 45, letnik 1978) Fašistični iracionalizem je torej nastopil zaradi protislovja med objektivno zgodovinsko vlogo proletariata in njegovo dejansko močjo, da v nekem določenem zgodovinskem trenutku izvede revolucijo.

Padec fašizma leta 1945 in zmaga zaveznikov ter Sovjetske zveze predstavlja tudi ostro mejo v evropski duhovni produkciji. Stari iracionalizem, ki je črpal svoje sile v Schopenhauerju, Nietzscheju, Spenglerju, Klagesu itd. je bil po vseh grozodejstvih fašizma preveč kompromitiran, da bi ga novi iracionalizem neposredno priznal za svojega predhodnika. Nekaj časa je še vegetiral, potem pa se je prevesil bodisi v akademiziranje bodisi v kavarniško filozofijo dekadentov.

Novi iracionalizem je vzkilil po letu 1968, njegov nosilec so postale prej napredne, deloma marksistične, deloma anarhistične skupine precej razraščene v Franciji in na Češkoslovaškem.

Končni efekt „Praške pomladi“ in „Revolucion Culturelle“ je na eni strani konsolidacija hegemonije Sovjetske zveze in s tem blokove ureditve,

na drugi pa degradacija zahodnega študentskega gibanja na raven malomeščanskega uporniške ali pa direktna regresija na pozicije skrajno reakcionarnega iracionalizma in utopizma. Položaj mlade evropske meščanske inteligence bi še najlaže opisali z besedami G.V. Plehanova: „Buržoazija ne ve več, na kaj bi se oprla. Jaz, ki sem nisem več trden. Religiozna vera je zavirala širjenje takih teorij, a mar ni že skoraj izginila? Kdo nam bo dal nov ideal? – Joj, gospoda, za blodeče mrtvece, kakršni ste vi, ni idealov!“

Poškušali boste vse mogoče, postali boste budisti, druidi, kaldejski sarsi, tisto, kar ste zdaj, bitja brez prepričanja in zakona, vreče, ki jih je izpraznila zgodovina. Ideal buržoazije se je potopil v večnost.“ (G.V. Plehanov: Anarhizem in socializem)

Na konkretnih primerih si pogledimo še genezo starega iracionalizma ter njegov prehod k novemu, vendar pa nas tu ne bo zanimala splošna, filozofska rast iracionalizma – omejili se bomo le na njegov odnos do znanosti in umnega spoznavanja sveta.

Iracionalizem se bomo le na njegov odnos do znanosti in umnega spoznavanja sveta.

stavitvi“ (G. L., str. 349). Zaradi te nezavedne zamenjave med pojmi Dilthey tudi ne more razumeti logičnosti življenja, namreč, da je dejanskost logike ravno logika življenja, dejanskost pa je konkretni in reprodukcije materialnih osnov življenja samega. Marx v prispevku h kritiki politične ekonomije jasno predeli naravo in pa konkretno pogojenost npr. klasičnega silogizma s kapitalsko-blagovnim produkcijskim načinom: „... Tu naj še opomnim, da v B – D – B (blago – denar – blago, opr. R. P.), obe skrajni točki B ne stojita proti D, s stališča forme v istem odnosu. Prvi B kot posamično blago stoji nasproti denarju kot splošnemu blagu, medtem ko se denar kot splošno blago obnaša proti drugemu B kot do posamičnega blaga. B – D – B se lahko torej abstraktno logično reducira na silogizem P – S – P, kjer je posebnost prvi skrajni člen, splošnost srednji člen in posameznost zadnji člen.“

S tem, da Dilthey zamenjuje življenje z doživetjem, se tudi v opredelivni lastne metodologije ne more nasloniti na nič drugega kot na intuicijo in s tem v zvezi na nujno aristokratsko epistemologijo (nekaterim je dano, drugim pa ne). Ne gre za to, da intuicija ne bi imela nobene vloge tudi pri npr. čisto razumskem spoznavanju (glej študijo d' Hadamarda o procesu znanstvenega ustvarjanja), nasprotno, v njem ima svojo vlogo

O ZABLODAH ZABLODE. KRITICNA KATAKLE

Obdobje med francosko buržoazno revolucijo (1789) in pa letom

1848 predstavlja prve poskuse, da se iracionalizem radikalno zoperstavi znanosti in možnosti razumskega spoznavanja sveta. Tragika zgodovinskega razvoja v tem razdobju je za nosilca teh nazorov izbrala enega najobetavnjših naravoslovnih umov svojega časa – B. Pascala. Izvrsten matematik in nadarjen opazovalec se je verjetno zaradi hudih notranjih kriz popolnoma odrekal znanosti in v enem samem „saltu mortale“ pristal sredi najbolj temačne mistike in iracionalizma. Njegov „Le Memorial“ se začneja takole: „Bog Abrahamov, bog Izakov, bog Zakokov, ne pa filozofi in učenjaki... Pozaba vsega sveta razen boga. Odkrivajo ga le besede v evangeliju (B. Pascal: Pensees)“. Čeprav tako Pascal kot njegov sodobnik F. H. Jacobi pravilno ugotavljata protislovja in v racionalnem spoznanju samem odkrivata iracionalnosti, pa v tem ne vidita začetek višjega spoznanja, „začetek in sled umnosti (Hegel)“ – ne, „problem absolutizirata, meje razumskega spoznavanja okamenita v meje spoznanja nasploh in problem, ki ga na ta način napravi umetno nerešljivega, mystificirata v nadumni odgovor“ (G. L., str. 58). „Razglašanje nerešljivosti problemov, izmišljanje pred vsakršnim pozitivnim odgovorom, strah pred zajemanjem resničnosti, vse to je odločilni znak iracionalizma“ (G. L., str. 64). Tako že začetek 19. stoletja obdela prvi temeljni kamen, na katerem kasnejši iracionalizem gradi. To je problem spoznanja, ki ga Engels postavlja v srž filozofije. Iracionalizmu svet razumsko ni spoznat prav zato, ker sam ni spoznal bistva razuma samega, namreč njegove opredeljenosti in konkretne zgodovinske pogojenosti. Kasnejšo usmerjenost evropskega iracionalizma so v glavnem kanalizirali pozni Schelling, Schopenhauer, Kierkegaard in Nietzsche ter ga končno spravili v vode, kjer je lahko najbolj koristil prikriti apologetiki buržoazije.

Življenjska filozofija nastopa kot neposredni izraz zahtev reakcionarnega dela meščanstva po novem svetovnem nazoru, s katerim bo lahko utemeljila že v sebi sesedajoči sestavi lastnega gospodarstva. S pojmom „življenja“ reduciranega na „doživetje“, ki ga vodi „intuicija“, hlasta za čedalje redkejšim zrakom svojega v zgodovini izgubljenega svetovnega nazora. V imenu polnosti življenja, doživljanja, nasproti revščini razuma izreka svoje preklestvo nad znanostjo.

Deloma je taka kritika upravičena, saj se naravoslovnemu metafizičnemu materializmu tedanjega časa res ni posrečilo odgovoriti na vsa vprašanja, kljub temu pa so odgovori, ki jih ponuja življenjska filozofija, tendenciozni in na koncu usmerjeni proti vsakemu spoznanju, politično pa se v vsakem primeru prevesijo v direkten napad na socializem in možnost preobrazbe obstoječega. Poleg tega je življenjska filozofija z ustvarjanjem določene filozofske atmosfere, s spodkopavanjem zaupanja v razum in um, s tem, da je razdelila vero v napredek, da je razširjala zaupljivost do vseh vrst iracionalizma, mitologije in mistike, tlakovala pot fašističnemu iracionalizmu Rosenberga in Hitlerja, razizum Gobineauija in H. St. Chamberlaina, ki zaradi svojega šarlatanstva in totalne neznanstvenosti v atmosferi zaupanja in razum in znanstveno spoznanje nikakor ne bi mogla uspeli.

Spoznavalstvo je življenjsko filozofijoutemeljil W. Dilthey z načelom, da je doživetje sveta poslednja osnova spoznanja. Sam pravi: „Življenje samo, živost je zadnja osnova, na kateri potemtakem ekspliciramo vse izkustvo in mišljenje“ (G. L., str. 342). In še „temeljne predpostavke spoznanja so dane v življenju in mišljenje ne more preko njih“ (G. L., str. 344). Dilthey zamenjuje življenje in doživetje ter zato v svoji namišljeni objektivnosti trči naravnost v iracionalizem: „Tako je v vsem razumevanju nekaj iracionalnega, pa saj je življenje samo iracionalno; logično ga ni mogoče pred-

staviti“ (G. L., str. 349). Zaradi te nezavedne zamenjave med pojmi Dilthey tudi ne more razumeti logičnosti življenja, namreč, da je dejanskost logike ravno logika življenja, dejanskost pa je konkretni in reprodukcije materialnih osnov življenja samega. Marx v prispevku h kritiki politične ekonomije jasno predeli naravo in pa konkretno pogojenost npr. klasičnega silogizma s kapitalsko-blagovnim produkcijskim načinom: „... Tu naj še opomnim, da v B – D – B (blago – denar – blago, opr. R. P.), obe skrajni točki B ne stojita proti D, s stališča forme v istem odnosu. Prvi B kot posamično blago stoji nasproti denarju kot splošnemu blagu, medtem ko se denar kot splošno blago obnaša proti drugemu B kot do posamičnega blaga. B – D – B se lahko torej abstraktno logično reducira na silogizem P – S – P, kjer je posebnost prvi skrajni člen, splošnost srednji člen in posameznost zadnji člen.“

S tem, da Dilthey zamenjuje življenje z doživetjem, se tudi v opredelivni lastne metodologije ne more nasloniti na nič drugega kot na intuicijo in s tem v zvezi na nujno aristokratsko epistemologijo (nekaterim je dano, drugim pa ne). Ne gre za to, da intuicija ne bi imela nobene vloge tudi pri npr. čisto razumskem spoznavanju (glej študijo d' Hadamarda o procesu znanstvenega ustvarjanja), nasprotno, v njem ima svojo vlogo

stavitvi“ (G. L., str. 349). Zaradi te nezavedne zamenjave med pojmi Dilthey tudi ne more razumeti logičnosti življenja, namreč, da je dejanskost logike ravno logika življenja, dejanskost pa je konkretni in reprodukcije materialnih osnov življenja samega. Marx v prispevku h kritiki politične ekonomije jasno predeli naravo in pa konkretno pogojenost npr. klasičnega silogizma s kapitalsko-blagovnim produkcijskim načinom: „... Tu naj še opomnim, da v B – D – B (blago – denar – blago, opr. R. P.), obe skrajni točki B ne stojita proti D, s stališča forme v istem odnosu. Prvi B kot posamično blago stoji nasproti denarju kot splošnemu blagu, medtem ko se denar kot splošno blago obnaša proti drugemu B kot do posamičnega blaga. B – D – B se lahko torej abstraktno logično reducira na silogizem P – S – P, kjer je posebnost prvi skrajni člen, splošnost srednji člen in posameznost zadnji člen.“

S tem, da Dilthey zamenjuje življenje z doživetjem, se tudi v opredelivni lastne metodologije ne more nasloniti na nič drugega kot na intuicijo in s tem v zvezi na nujno aristokratsko epistemologijo (nekaterim je dano, drugim pa ne). Ne gre za to, da intuicija ne bi imela nobene vloge tudi pri npr. čisto razumskem spoznavanju (glej študijo d' Hadamarda o procesu znanstvenega ustvarjanja), nasprotno, v njem ima svojo vlogo

stavitvi“ (G. L., str. 349). Zaradi te nezavedne zamenjave med pojmi Dilthey tudi ne more razumeti logičnosti življenja, namreč, da je dejanskost logike ravno logika življenja, dejanskost pa je konkretni in reprodukcije materialnih osnov življenja samega. Marx v prispevku h kritiki politične ekonomije jasno predeli naravo in pa konkretno pogojenost npr. klasičnega silogizma s kapitalsko-blagovnim produkcijskim načinom: „... Tu naj še opomnim, da v B – D – B (blago – denar – blago, opr. R. P.), obe skrajni točki B ne stojita proti D, s stališča forme v istem odnosu. Prvi B kot posamično blago stoji nasproti denarju kot splošnemu blagu, medtem ko se denar kot splošno blago obnaša proti drugemu B kot do posamičnega blaga. B – D – B se lahko torej abstraktno logično reducira na silogizem P – S – P, kjer je posebnost prvi skrajni člen, splošnost srednji člen in posameznost zadnji člen.“

S tem, da Dilthey zamenjuje življenje z doživetjem, se tudi v opredelivni lastne metodologije ne more nasloniti na nič drugega kot na intuicijo in s tem v zvezi na nujno aristokratsko epistemologijo (nekaterim je dano, drugim pa ne). Ne gre za to, da intuicija ne bi imela nobene vloge tudi pri npr. čisto razumskem spoznavanju (glej študijo d' Hadamarda o procesu znanstvenega ustvarjanja), nasprotno, v njem ima svojo vlogo

stavitvi“ (G. L., str. 349). Zaradi te nezavedne zamenjave med pojmi Dilthey tudi ne more razumeti logičnosti življenja, namreč, da je dejanskost logike ravno logika življenja, dejanskost pa je konkretni in reprodukcije materialnih osnov življenja samega. Marx v prispevku h kritiki politične ekonomije jasno predeli naravo in pa konkretno pogojenost npr. klasičnega silogizma s kapitalsko-blagovnim produkcijskim načinom: „... Tu naj še opomnim, da v B – D – B (blago – denar – blago, opr. R. P.), obe skrajni točki B ne stojita proti D, s stališča forme v istem odnosu. Prvi B kot posamično blago stoji nasproti denarju kot splošnemu blagu, medtem ko se denar kot splošno blago obnaša proti drugemu B kot do posamičnega blaga. B – D – B se lahko torej abstraktno logično reducira na silogizem P – S – P, kjer je posebnost prvi skrajni člen, splošnost srednji člen in posameznost zadnji člen.“

S tem, da Dilthey zamenjuje življenje z doživetjem, se tudi v opredelivni lastne metodologije ne more nasloniti na nič drugega kot na intuicijo in s tem v zvezi na nujno aristokratsko epistemologijo (nekaterim je dano, drugim pa ne). Ne gre za to, da intuicija ne bi imela nobene vloge tudi pri npr. čisto razumskem spoznavanju (glej študijo d' Hadamarda o procesu znanstvenega ustvarjanja), nasprotno, v njem ima svojo vlogo

stavitvi“ (G. L., str. 349). Zaradi te nezavedne zamenjave med pojmi Dilthey tudi ne more razumeti logičnosti življenja, namreč, da je dejanskost logike ravno logika življenja, dejanskost pa je konkretni in reprodukcije materialnih osnov življenja samega. Marx v prispevku h kritiki politične ekonomije jasno predeli naravo in pa konkretno pogojenost npr. klasičnega silogizma s kapitalsko-blagovnim produkcijskim načinom: „... Tu naj še opomnim, da v B – D – B (blago – denar – blago, opr. R. P.), obe skrajni točki B ne stojita proti D, s stališča forme v istem odnosu. Prvi B kot posamično blago stoji nasproti denarju kot splošnemu blagu, medtem ko se denar kot splošno blago obnaša proti drugemu B kot do posamičnega blaga. B – D – B se lahko torej abstraktno logično reducira na silogizem P – S – P, kjer je posebnost prvi skrajni člen, splošnost srednji člen in posameznost zadnji člen.“

S tem, da Dilthey zamenjuje življenje z doživetjem, se tudi v opredelivni lastne metodologije ne more nasloniti na nič drugega kot na intuicijo in s tem v zvezi na nujno aristokratsko epistemologijo (nekaterim je dano, drugim pa ne). Ne gre za to, da intuicija ne bi imela nobene vloge tudi pri npr. čisto razumskem spoznavanju (glej študijo d' Hadamarda o procesu znanstvenega ustvarjanja), nasprotno, v njem ima svojo vlogo

stavitvi“ (G. L., str. 349). Zaradi te nezavedne zamenjave med pojmi Dilthey tudi ne more razumeti logičnosti življenja, namreč, da je dejanskost logike ravno logika življenja, dejanskost pa je konkretni in reprodukcije materialnih osnov življenja samega. Marx v prispevku h kritiki politične ekonomije jasno predeli naravo in pa konkretno pogojenost npr. klasičnega silogizma s kapitalsko-blagovnim produkcijskim načinom: „... Tu naj še opomnim, da v B – D – B (blago – denar – blago, opr. R. P.), obe skrajni točki B ne stojita proti D, s stališča forme v istem odnosu. Prvi B kot posamično blago stoji nasproti denarju kot splošnemu blagu, medtem ko se denar kot splošno blago obnaša proti drugemu B kot do posamičnega blaga. B – D – B se lahko torej abstraktno logično reducira na silogizem P – S – P, kjer je posebnost prvi skrajni člen, splošnost srednji člen in posameznost zadnji člen.“

S tem, da Dilthey zamenjuje življenje z doživetjem, se tudi v opredelivni lastne metodologije ne more nasloniti na nič drugega kot na intuicijo in s tem v zvezi na nujno aristokratsko epistemologijo (nekaterim je dano, drugim pa ne). Ne gre za to, da intuicija ne bi imela nobene vloge tudi pri npr. čisto razumskem spoznavanju (glej študijo d' Hadamarda o procesu znanstvenega ustvarjanja), nasprotno, v njem ima svojo vlogo

stavitvi“ (G. L., str. 349). Zaradi te nezavedne zamenjave med pojmi Dilthey tudi ne more razumeti logičnosti življenja, namreč, da je dejanskost logike ravno logika življenja, dejanskost pa je konkretni in reprodukcije materialnih osnov življenja samega. Marx v prispevku h kritiki politične ekonomije jasno predeli naravo in pa konkretno pogojenost npr. klasičnega silogizma s kapitalsko-blagovnim produkcijskim načinom: „... Tu naj še opomnim, da v B – D – B (blago – denar – blago, opr. R. P.), obe skrajni točki B ne stojita proti D, s stališča forme v istem odnosu. Prvi B kot posamično blago stoji nasproti denarju kot splošnemu blagu, medtem ko se denar kot splošno blago obnaša proti drugemu B kot do posamičnega blaga. B – D – B se lahko torej abstraktno logično reducira na silogizem P – S – P, kjer je posebnost prvi skrajni člen, splošnost srednji člen in posameznost zadnji člen.“

S tem, da Dilthey zamenjuje življenje z doživetjem, se tudi v opredelivni lastne metodologije ne more nasloniti na nič drugega kot na intuicijo in s tem v zvezi na nujno aristokratsko epistemologijo (nekaterim je dano, drugim pa ne). Ne gre za to, da intuicija ne bi imela nobene vloge tudi pri npr. čisto razumskem spoznavanju (glej študijo d' Hadamarda o procesu znanstvenega ustvarjanja), nasprotno, v njem ima svojo vlogo

stavitvi“ (G. L., str. 349). Zaradi te nezavedne zamenjave med pojmi Dilthey tudi ne more razumeti logičnosti življenja, namreč, da je dejanskost logike ravno logika življenja, dejanskost pa je konkretni in reprodukcije materialnih osnov življenja samega. Marx v prispevku h kritiki politične ekonomije jasno predeli naravo in pa konkretno pogojenost npr. klasičnega silogizma s kapitalsko-blagovnim produkcijskim načinom: „... Tu naj še opomnim, da v B – D – B (blago – denar – blago, opr. R. P.), obe skrajni točki B ne stojita proti D, s stališča forme v istem odnosu. Prvi B kot posamično blago stoji nasproti denarju kot splošnemu blagu, medtem ko se denar kot splošno blago obnaša proti drugemu B kot do posamičnega blaga. B – D – B se lahko torej abstraktno logično reducira na silogizem P – S – P, kjer je posebnost prvi skrajni člen, splošnost srednji člen in posameznost zadnji člen.“

S tem, da Dilthey zamenjuje življenje z doživetjem, se tudi v opredelivni lastne metodologije ne more nasloniti na nič drugega kot na intuicijo in s tem v zvezi na nujno aristokratsko epistemologijo (nekaterim je dano, drugim pa ne). Ne gre za to, da intuicija ne bi imela nobene vloge tudi pri npr. čisto razumskem spoznavanju (glej študijo d' Hadamarda o procesu znanstvenega ustvarjanja), nasprotno, v njem ima svojo vlogo

stavitvi“ (G. L., str. 349). Zaradi te nezavedne zamenjave med pojmi Dilthey tudi ne more razumeti logičnosti življenja, namreč, da je dejanskost logike ravno logika življenja, dejanskost pa je konkretni in reprodukcije materialnih osnov življenja samega. Marx v prispevku h kritiki politične ekonomije jasno predeli naravo in pa konkretno pogojenost npr. klasičnega silogizma s kapitalsko-blagovnim produkcijskim načinom: „... Tu naj še opomnim, da v B – D – B (blago – denar – blago, opr. R. P.), obe skrajni točki B ne stojita proti D, s stališča forme v istem odnosu. Prvi B kot posamično blago stoji nasproti denarju kot splošnemu blagu, medtem ko se denar kot splošno blago obnaša proti drugemu B kot do posamičnega blaga. B – D – B se lahko torej abstraktno logično reducira na silogizem P – S – P, kjer je posebnost prvi skrajni člen, splošnost srednji člen in posameznost zadnji člen.“

S tem, da Dilthey zamenjuje življenje z doživetjem, se tudi v opredelivni lastne metodologije ne more nasloniti na nič drugega kot na intuicijo in s tem v zvezi na nujno aristokratsko epistemologijo (nekaterim je dano, drugim pa ne). Ne gre za to, da intuicija ne bi imela nobene vloge tudi pri npr. čisto razumskem spoznavanju (glej študijo d' Hadamarda o procesu znanstvenega ustvarjanja), nasprotno, v njem ima svojo vlogo

stavitvi“ (G. L., str. 349). Zaradi te nezavedne zamenjave med pojmi Dilthey tudi ne more razumeti logičnosti življenja, namreč, da je dejanskost logike ravno logika življenja, dejanskost pa je konkretni in reprodukcije materialnih osnov življenja samega. Marx v prispevku h kritiki politične ekonomije jasno predeli naravo in pa konkretno pogojenost npr. klasičnega silogizma s kapitalsko-blagovnim produkcijskim načinom: „... Tu naj še opomnim, da v B – D – B (blago – denar – blago, opr. R. P.), obe skrajni točki B ne stojita proti D, s stališča forme v istem odnosu. Prvi B kot posamično blago stoji nasproti denarju kot splošnemu blagu, medtem ko se denar kot splošno blago obnaša proti drugemu B kot do posamičnega blaga. B – D – B se lahko torej abstraktno logično reducira na silogizem P – S – P, kjer je posebnost prvi skrajni člen, splošnost srednji člen in posameznost zadnji člen.“

Pri Spenglerju se tudi prvič pojavita pojma „Zahod“ in pa „civilizacija“, ki sta kasneje (že za razvitega fašizma sans phrase) igrala prvo violino v kakofoniji iracionalizma. Spenglerjev zgodovinski relativizem je razvijal naprej Scheler – posebno pomemben se mu je zdel dokaz o različnih smereh evropskega in azijskega spoznanja, ki naj bi postavil na laž evropski materializem in s tem znanost ter socializem.

Pojem življenja, ki ga je uvedla življenjska filozofija, je razvijala naprej že direktno fašistično obarvana nemška sociologija. Beumler je pojmu biološkega življenja zoperstavil življenje kot „kozmično dejstvo“, kot končno nadčutno danost. Tudi Krieck je odločno nastopil proti biološkemu pojmu življenja – biologijo je zamenjal z rasno politično antropologijo in neposredno fašistično agitacijo. Do konca pa je življenjsko filozofijo vpregel v boj zoper um in znanost L. Klages. Razumsko spoznanje se tu kaže že kot destruktivno, zato ga je treba uničiti: „Zakon duha ločuje od ritma kozmičnega življenja“ (G. L., str. 437). Znanost nastopa kot neposredno nasilno razdejevanje narave, kot da je „živensvetna sila vdrla v sfero življenja“ (G. L., str. 437). Klages pravzaprav ne zna pojasniti, kako ji do te nasilne viadvine (zahodnega) duha prislo vendar pa mu je njen namen do konca jasen: „U življenje.“ (G. L., str. 437) Variiranje takih primitivizmov je srčka Klagesove filozofije, njen pomen zgolj v tem, da se do njenega nastopa nobena filozofija ni tako primitiven in nasilniški način borila zoper um in znanost. V uničevanju mitov in skrivnosti vidi Klages izvorni greh vsake znanstvenosti, bistveno se mu ne zdi spoznanje, pač pa zgolj „vedenje za skrivnost“.

Končno mu tudi sama zgodovina postane udejanjenje mita, „čudovite slutnje človeka“, ki naj za svojo končno zmago uniči pretekli svet duha, „da reši dušo“. Mitologizacija dejanskosti je doživela svoj logični iztek v kultu Fuehrerja, Beumler pravi: „Hitler ni manj kot ideja – Hitler je več kot ideja, kajti on je resničen.“ (G. L., str. 449)

Utemeljitelj fašističnega razizma H. St. Chamberlain je šel še naprej. Po njegovem razodevanju resnično filozofsko stališče le tisti, ki se zaveda mitičnega značaja vsega mišljenja, zato je indijski filozofijo postavil pred evropski materializem, saj so indijski filozofi „točno vedeli, da so bili njihovi miti miti“ (G. L., str. 593). Vrednost znanosti mu je zgolj simbolična in zato mora nujno omagati pred močnejšim staroindijskim svetovnim nazorom, katerega premoč je tudi v tem, da je bil „alogeničen, da logika mišljenja ni obvladovala, temveč mu je tam, kjer je to potrebno služila“. Indijski svetovni nazor je bilo notranje vedenje onkraj vsega „ukvarjanja z dokazi“ (G. L., str. 596).

Kot dedič iracionalizma je prevzel tudi aristokratsko epistemologijo, katere tipični vzorec je zopet našel v Indiji: „Indijska filozofija je docela aristokratska ... saj ve, da so najvišja spoznanja dostopna le izbrancem, ve pa se tudi to, da je izbrance mogoče vzrediti le v določenih fizično-rasnih razmerah“ (G. L., str. 601) Od tu dalje se moč filozofskega argumenta prevesi v argument politične moči, filozofija vstopi v direktno apologetiko in odkrito koketiranje s primitivizmi Rosenberga in Hitlerja.

Tako se je dovršilo neko določeno filozofsko izhodišče, katerega rakavi razvoj je genialno zaslužil že Hegel, ki pravi: „Iz prepričanja naj bo neposredno vedenje merilo resnici sledi ... da bodo vso praznovernost in malikovalstvo proglašali za resnico in opravičevali najbolj nepravično in nenravno vsebino volje ... Naravne želje in nagnjenja ... polagajo svoje interese v zavest, nemoralni smotri pa se v zavesti nahajajo povsem neposredno.“

Stari iracionalizem je bil z rastjo in padcem fašizma ter z vlogo, ki jo je pri tem odigral, preveč kompromitiran, da bi se novi iracionalizem oprl nanj. Svoje korenine je zato iz Evrope presadil na Jutrovo. Indijski Kitajska in Japonska so mu postali druga domovina.

Čeprav novi iracionalizem gradi na popolnoma enakih filozofskih izhodiščih kot stari, se v svojem notranjem opravičevanju nikdar ne naslanja na npr. Schopenhauerja, Nietzscheja, Spenglerja ali Klagesa. Prvič zato, ker je njegov filozofski nivo tako poplavljen, da sploh ne zna več sproducirati neke filozofske analize; drugič, ker skuša z namernim obskurantizmom in zatekanjem k čimbolj mitično obarvanim avtoritetam zakriti lastna protislovja ter predstaviti svojo doktrino

polj zato, da bi jo človek izkoriščal." (D. T. Suzuki — Fromm: Zen-budizem in psihoanaliza, str. 26). Kakemu „zahodnjakemu“ razumevanju narave g. Suzuki postavlja nasproti „rajski vrt“ starega vzhoda — bla, plug in zemljo.

G. Suzukiji pri vsej stvari sploh ne zanima človekov materialni, eksistenčni nujen odnos do narave kot do organskega človeškega telesa, s katerim človek mora čisto in nečisto, da preživi) ostati trajno in nepreklicno povezan, ne glede na to, ali pri tem to svojo eksistenčno nujno povezanost z naravo odmišlja ali ne. Konkretneje. Kapitalsko-blagovni produkcijski način, ki dejansko ustvarja iluzijo ločenosti človeka od narave, saj mu ta ni več posredovana v svoji „devičnosti“, temveč se začenja zaradi visoke stopnje razvoja produktivnih sil kazati kot družbena kategorija, ki del in osnova procesa družbene produkcije in reprodukcije. Zaradi splošne zamegljenosti in neprozornosti družbenih odnosov blagovne produkcije se izgubi tudi sled družbeno posredovane narave, ki jo človek reproducira v njeni religiozni ideološki obliki.

Predmet Suzukijeve kritike je torej neka oblika produkcije ideološke zavesti v kapitalsko-blagovnem produkcijskem načinu, njena osnova pa ni konkretna analiza razmerij in odnosov družbene produkcije ter na osnovi tega kritika porajajočih se ideoloških oblik zavesti, pač pa le neka druga „sprevrtna“ ideološka zavest — tradicionalna religija predkapitalistične dobe. G. Suzuki se v svoji kritiki „zahoda“ zgolj ni eni laži z drugo.

Če g. Suzuki proti „zahodu“ nastopa kot „kritik“, potem je njegov odnos do lastne, torej japonske zgodovinske stvarnosti neprikrito apologetski. Po njegovem je za vzhod „vseeno, če se mora pečati z vsakodnevni služničadskimi in ročnimi posli, očitno je dovoljen z „nerazvitim“ (narekovaje postavil g. Suzuki) stanjem civilizacije.“ (S. — F., str. 31) Ta „čista zadovoljnost“ je prav gotovo zadovoljnost pojavnosti buržoazije nad očitno nemogočo proletariata, ki ob opiji meščanskih apologetov (a la g. Suzuki) ni svojo hrbtenico. Zanimivo je še to, s kakšno kritiko in pravzaprav za „levo roko“ g. Suzuki abstraktno japonsko predvno in povojno zgodovino, japonski imperalizem in militarizem. Res neverjeten smerek zgodovinske amnezije, ki ob japonskem

prodiranju na kapitalsko-blagovno tržišče trdi, da se vzhod „noče usmeriti k stroju, noče postati suženj stroja“ (S. F., str. 31), ker namreč „vzhodnjaki ljubijo življenje kot tako“ (S. F., str. 32).

G. Suzuki s koticom očesa sicer zaznava nasprotje med delom in kapitalom, vendar pa ga kot dober apologet ne razume kot dejansko protislovje materialne produkcije, ampak kot „moralni defekt“, „zahoda“. Njegovo ideološko in apologetsko izhodišče ga pripelje do zintelektualiziranih spak te vrste: „stroj nima spiritualne estetičnosti in etične spiritualnosti“ (S. F., str. 32), namreč „osebnost in stroj sta protislovna pojma“ (S. F., str. 33), ki si ju „zahod“ prizadeva „nasilno pomiriti“ (S. F., str. 33).

Nasprotje med delom in kapitalom v blagovni produkciji se kaže tudi kot nasprotje med strojem in človekom, pri čemer stroj proti človeku zavzame destruktivno in izkoriščevalsko pozicijo. Družbena razmerja blagovne produkcije se zaradi svoje neprestane posredovalnosti počasi sedimentirajo tudi na predmete in sredstva dela, ki začinjajo tako dobivati videz samostojnosti in človeškosti. Družbeno razmerje na ta način postavi in obratno razmerje med stvarmi se tako počlovečijo. Blagovni fetišizem ustvari popolno iluzijo, da človeka izkorišča stroj, medtem ko dejansko ta zgolj izraza razredna nasprotja.

Suzukijeva kritika ne predira platforma kapitalsko blagovne produkcije, pač pa na vsej trti ostaja ideološka. Tudi njegovo razumevanje znanosti ostaja na tem nivoju. Začenja z „dejstvom“ da je „intelekt prvenstveno utilitaren“ (S. F., str. 32) in zato mu je odveč razglašati „škodo, ki jo predstavlja intelekt za življenje“ (S. F., str. 32). Zopet razum proti življenju, z drugimi besedami, g. Suzuki s konji svoje „kritike“ zorje naravnost v iracionalizem.

Za g. Suzukija „logika“ in „znanost“ sovpadata, „logika“ oziroma „logos“ sam mu pomeni srž „zahoda“. Vendar, kaj g. Suzuki pojmuje pod logiko? Takole pravi: „Na zahodu je, da — da, ne pa je ne, da ne more nikdar postati ne in obratno. Vzhod pretvarja da v ne in ne v da, med da in ne ni več trdnih pregraj. Tako je zaradi same narave življenja. Samo v logiki je razdelitev neizbrisna. Logika je zgolj človekova stvaritev — koristna pomoč pri delu.“ (S. F., str. 34). Glede na to, kako g. Suzuki postavlja vprašanja, se lahko vprašamo tudi mi: mar je „kritik“ g. Suzuki prešprial vso zgodovino evropske filozofije od Hegla

naprej, predvsem pa, mar je to storil namenoma? Sicer pa mu pustimo, da pove do konca: „Ko zahod spozna to dejstvo (da je logika zgolj človeški produkt — op. P. R.) in ko ne more več pojasniti določenih fizikalnih pojavov, si izmišlja pojme kot sta komplementarnost ali načelo nedolocenosti. Ne glede na to, kako mu gre od rok izmišljanje vse novejših pojmov, ne bo nikdar nadmodril življenjskih dejstev.“ (S. F., str. 35). Kajpak — nikdar! Prvič — človek si ničesar ne izmišlja. Njegova zavest, dejanskost, „odraza“ (Lenin), zato je tudi logika del te dejanskosti, ki jo logično mišljenje „zgolj“ povzema. Tudi fizika in znanost na sploh zgolj povzemata objektivno stvarnost, eksistirajočo zunaj človeka, v njeni abstraktni obliki. Drugič — govoriče neje o nekem „intelektu“, „logiki“ ali „znanosti“ izven družbenega konteksta je ideološka kastracija, v kateri pa g. Suzuki nedvomno nesmrtno uživa, saj jo je v svojem brezglavem pamfletu napaberkovanih vzhodnjakih modrosti ustoličil kot pravo metodo-loško osnovo svoje t. i. „kritike zahoda“.

Kljub vsemu ima Suzukijeva „kritika“ le trdno hrbtenico — to je neprikrito apologetika, ki jo z dosledno zgodovinsko-materialistično analizo razvojne specifičnosti povojne Japonske lahko uvrstimo med bolne ideološke izcedke imperialistične buržoazije, katere „leit-motiv“ se vedno znova vrača k iracionalizmu. Ne le, da z analizo tekstov g. Suzukija lahko ugotovimo neko medlo, zgolj „kometiranje“ z iracionalizmom — ne, g. Suzuki iracionalizem sam postavlja za vodilno noto svojih „labodjih spevov“ kritike zahoda. Sam pravi: „Vi vsi ste znanstveniki, jaz pa sem zenovec in moja metoda je predznanstvena — ali celo, bojim se, včasih antiznanstvena.“ V kontekstu Suzukijevega dela pa to pomeni — iracionalistična.

Sveda pa to „gospoda kritika“ ne skrbi. Namreč zanj družbene stvarnosti in objektivnih razmerij družbenih sil preprosto ni. Jih ni. Zanj ni ne družbene baze, ne idejne nadstavbe, ne materialne produkcije in reprodukcije, ne razredov, ne razrednega boja. „G. kritik“ to vse odpravlja s tremi besedami: „destruktivni zapadniški aktivizem“. Milieu dela g. Suzukija je prava surrealistična blodnja, v kateri se po praznini spreletavajo zlovesče „logike“, „intelekti“, „razsvetljenja“ itd., itn. ad nauseam. „G. kritik“ tako proti svoji volji in (verjame) svojem prepričanju postaja pravo utelešenje kaotičnosti kapitalsko-blagovne produkcije, njene „čutno-nadčutne“ — teološke zavo-

zlanosti in zamodrovanosti ter končno postaja vodnjak, v katerem se napaja vedno znova reproducirana potreba po religiozni blodnji, ki jo je s pravo vzhodnjaško trgovsko in barantaško žilico zaslužil raztrgani zenovski pamfletar na sesedajočem se trgu buržoazne idejne produkcije. Čeprav g. Suzuki ne priznava objektivnih družbenih razmerij, je v njihovem kontekstu zavzel natančno določeno in določljivo pozicijo, pozicijo fanatičnega agenta buržoazne ideološke diverzije japonskega imperalizma. Kot takemu mu veljajo besede G. Lukasa: „... nobena dežela z imperialističnim gospodarstvom, z meščansko miselnostjo, ki je v znamenju iracionalizma, ne more imeti niti najmanjše garancije, da je jutri ne bo vzel fašistični zlodej, proti kateremu je bil morda celo Hitler le šušmarski začetenik.“

Ko bi šlo pri vsej stvari le za eno samo knjigo — komu mar! Gre pa za poplavo literature, ki na tak ali drugačen način gradi na iracionalističnih pozicijah. Če se stvar pojavlja na kapitalističnem zahodu — nič čudnega — kapitalsko-blagovni trg ima svoje zakone: ponudba in povpraševanje jim postavljata okvir, poneumljanje množic pa vsebino. In pri nas?

Iz otroških let se spominjam neke povesti F. Milčinskega, ki govori o tem, kako so Butalci potovali v Tepanjo vas, pa se je ponoči, ko so vsi spali in ni bil nihče pozoren na urno živinče, ki je bilo vpreženo v voz, jeznorita kobila spomnila in zasakala voz nazaj proti Butalam. Tako so zjutraj prispeli v Butale misleč, da so sredi Tepanje vasi. Skrbno so ogledovali kraj in ga primerjali z domačim. Vsi so se strinjali, da je Tepanja vas sicer na moč podobna Butalam, da pa jo v vseh podrobnostih Butale daleč prekašajo.

Na koncu še pojasnilo. Precej stvari, ki jih obravnavam, bi lahko le s precejšnjo mero podtika pripisal A. Deteli. Kljub vsemu pa melodijska iztočnica njegovega članka izzveni v nič kaj blagovnočnem akordu zaradi katerega ne bo napak, če končam z Newtonovo: „Fizika, boj se metafizike!“

Rudi Podgornik

O fuziji

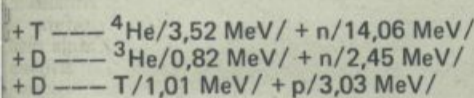
ne beri med redukcijo električne energije)

Zadnje čase lahko v časopisih večkrat najdemo članke o kontroliranem zlivanju jeder (fuziji). Vse bi bilo čisto v redu, če ne bi izšli člankov naslednji zahodnemu buržuaznemu, senzacionalistično barvanemu tisku. Znanje piscev o tem problemu ni vredno počega groša, kako pa je z njihovo razredno zavestjo pa verjetno niti sami ne vedo (ali pa vedo?). Še hujši pa je ta pojav v zahodnem tisku, saj skoraj ni znanstvene revije, ki ne bi poročala o dosežkih na tem področju. Zakaj tako? Kdo se skriva za tem? Kaj se skriva za tem? Ali je fuzija res tako pomembna? Če hočemo dobiti odgovore na ta vprašanja, si moramo naprej pogledati osnovne fizične zakonitosti, ki pri fuziji nastopajo.

Prvo, kar moramo imeti, je plazma. To je ioniziran plin, ker pomeni, da ga sestavljajo atomi in elektroni, ki pa med sabo niso vezani. To pa lahko dosežemo le pri zelo visokih temperaturah, ki se sučejo okrog 100.000 stopinj Celzija. Materialov, ki bi prenesli takšne temperature, ni. Temu problemu pa se lahko ognemo z zelo učinkovitimi, pravilno oblikovanim magnetnim poljem, ki preprečuje, da plazma prišla v neposredni stik s steno. Kljub temu je fuzijski reaktor potrebno še dodatno hladiti, ker je temperatura plazme v enišni veliko večja, vendar ni več nevarnosti, da bi se stene reaktorja preveč segrele ali pa celo stopile.

Sedaj ko imamo plazmo, se šele lahko začnemo pogovarjati o fuziji. Kaj pa je sploh to — fuzija? To je pojav, pri katerem iz težjih jeder nastajajo težja jedra, obratno kot pri fiziji, ko iz težjih elementov s cepitvijo nastajajo lažji elementi. V obeh primerih se pri reakcijah sprosti ogromno energije. Nekateri so pojav fizije že reizkusili na lastni koži. Tudi zlivanje jeder je človeštvu — znanstvenikom že uspelo v obliki vodikove bombe. Isti proces pa poteka tudi na soncu in to sam od sebe. Na soncu poteka sproščanje energije veliko prepočasno, v H-bombi pa veliko prehitro, da bi bilo uporabno v energetske namene. Zato je pristop h kontrolirani fuziji isto drugačen.

Atomska jedra v plazmi imajo pozitivni naboj in se zato med sabo odbijajo. Torej, če hočemo, da pride do zlivanja jeder, moramo to silo premagati. Ta sila je tem manjša, čim manjši je naboj jedra. Tako se nam že sama od sebe vsiljuje misel, da bomo vzeli elemente s čim manjšim nabojem jedra. Takšni so izotopi vodika: deuterij-D, tritij-T in navaden vodik-H. Vsi trije imajo enak naboj (en proton), razlikujejo pa se po številu nevtronov, ki pa nimajo abojev. Elementarni vodik nima nobenega, deuterij enega in tritij dva nevtrona. Pogledajmo si sedaj nekatere reakcije med temi jedri:

Opazimo lahko, da zgornja tabela ni popolna. Manjkajo reakcije jedri elementarnega vodika in T-T reakcija. Manjkajoče reakcije imajo premajhen energijski izkoristek (v reakcijo vložimo več energije, kot pa je potem iz reakcije dobimo). V oči nas zbodejo tudi številke v oklepajih. Le-te povedo, koliko energije pride na posamezni delec. Nas zanimajo predvsem energije nevtronov (n), ker lahko samo ti neovirano pridejo izven magnetnega polja. D-D reakcija lahko poteka na dva načina. Pri enem načinu sicer nastanejo sami nabiti delci, vendar lahko tritij prav koristno uporabimo v D-T reakciji. Po količini sproščene energije bi bila za energetike najbolj uporabna D-T reakcija. Kako pa kaj surovine? Glede deuterija ni problema. Sicer ga je v primerjavi z elementarnim vodikom 1500-krat manj, vendar še zmeraj več kot dovolj/10¹⁴ ton/. Zaloga deuterija zadošča za nekaj milijard let. Deuterij pridobljen iz enega litra navadne vode ima toliko energije, kot se je sprosti pri težigi 300 litrov bencina. En gram(!) deuterija ima toliko energije kot 80 ton TNT. Obstajajo tudi ocene, kolikšna bi naj bila cena energije pridobljene iz fuzijskega reaktorja: 330-krat cenejša od energije iz jedrske elektrarne in 700-krat cenejša od energije iz termoelektrarne. Če imamo pred sabo samo te številke, potem je za nas energetski problem rešen. Toda vse le ni tako rožnato, kot se vidi na prvi pogled. Prvi problemi nastopijo že s pridobivanjem tritija, saj ga v naravi skoraj ni. Pridobivamo ga z obstreljevanjem tritija z nevtroni. Cena na ta način pridobljenega tritija je ogromna. Leta 1969 je stal kilogram tritija milijon funtov. Cena se bo dala precej znižati, saj lahko kot nevtronski izvor uporabimo kar fuzijski reaktor, tako da tritij nastja kar v reaktorju, če le tega obdamo na plaščem litija. Tritij ima še eno slabo lastnost. Je radioaktiven in povrh tega še plin. Če pride v ozračje, lahko kontaminira veliko območje, kot pa kakšen trden radioaktivni element. Tritij zato shranjujejo tako, da ga skupaj z uranom zvežejo v trdno snov in ga potem takšnega shranjujejo v večplastnih železnih sodih.

Verjetno se je že kdo vprašal, zakaj toliko besed o tritiju, ko pa je deuterija več kot dovolj. Odgovor najdemo v temperaturi, pri kateri nastopi zlivanje jeder. Pri D-D reakciji potrebujemo 400 milijonov °C, pri D-T reakciji pa samo (!) 40 milijonov °C.

Največja temperatura, ki so jo do sedaj dosegli, je 60 milijonov °C. Torej glede temperature ni problemov — vsaj za D-T reakcijo ne. Moram pa takoj pripomniti, da temperature, ki jo potrebujemo pri D-D reakciji, v tem tisočletju verjetno še ne bodo dosegli, saj je doseganje visokih temperatur pogojeno z velikimi tehnološkimi problemi. Kontrolirano fuzijo pogojujeta poleg temperature še dve količini, ki povzročata — in bosta še dolgo — znanstvenikom velike probleme. Gre za pogosto plazmo in za dovolj dolg čas, v katerem naj bi prišlo do zlivanja jeder. Ravno čas je težko dosegljiv, ker zelo motijo nestabilnosti v plazmi. Kot nekakšno merilo, kako daleč so že prišli v kontrolirani fuziji, se navadno navaja produkt teh dveh količin (gostote in časa) nt. Kolikšen naj bo ta produkt, si znanstveniki še sedaj niso čisto na jasnem. Večina jih navaja za D-T reakcijo nt=10¹⁴ sekund/cm³, za D-D reakcijo pa nt=10¹⁶ sekund/cm³. Največ kar so do sedaj dosegli, je 10¹² sekund/cm³.

Poglejmo si, s kakšnimi napravami se lotevamo kontrolirane fuzije. V začetku se se nad uboge vodikove izotope spravili kar z navadno atomsko bombo. Uporabili so jo zato, da so dosegli zadosti visoko temperaturo. Na splošno zadovoljstvo je znanstvenikom to tudi uspelo, vendar še niso bili zadovoljni. Zadnje čase se veliko govori o nevtronski bombi. Njena osnova je fuzijska reakcija, le vžigalnik je drugačen kot pri H-bombi. Na ta način se izognejo dolgotrajnemu sevanju, ki je značilnost atomskih (uranovih in vodikovih) bomb. Za nastanek nevtronske bombe ima precej zaslug kalifornijska univerza.

Na princetonški univerzi imajo plazemski laboratorij in tu se precej ukvarjajo s fuzijo v posebnih napravah imenovanih tokamakih. Tokamak je velik torus (obroč), v katerem z močnimi magnetnimi polji preprečujejo plazmi stik s stenami in hkrati z magnetnimi polji plazmo tusi segrevajo. V princetonški zadnji napravi, imenovani PLL (Princeton Large Torus), so poleg gretja z magnetnim poljem uporabili tudi visoko energijske curke nevtralnega vodika in deuterija. Največ, kar so do sedaj dosegli na področju fuzije, so dosegli ravno š tem tokamakom: temperaturo 60 milijonov °C in nt=10¹² sekund/cm³. V reaktorju bi naj prišlo do zlivanja jeder deuterija in v resnici so opazili nekaj nevtronov, ki so posledica zlivanja. Energija, ki so jo imeli nevtroni, je samo 0,5 % tiste, ki so jo vložili v gretje plazme. Z raziskavami še nadaljujejo in pričakujejo, da bodo izkoristek povečali na „famosnih“ 2–3 %.

NAJ ŽIVIMO REŠITELJI ENERGETSKE KRIZE!!

Sedaj se gradijo še večje naprave — za še več denarja. Samo za magnetni fuzijski program so ZDA namenile letos 325 milijonov dolarjev, isto vsoto pa mislijo porabiti tudi v naslednjem letu. Vendar ZDA niso osamljene. Vedno več je držav, ki so se lotile „reševanja“ energetske krize s pomočjo fuzije. Članice EGS so združile svoja sredstva in gradijo svoj tokamak v Veliki Britaniji, Japonska gradi svoj tokamak blizu Tokia, ne smemo pa pozabiti na Sovjetsko zvezo, vendar so njeni dosežki bolj zaviti v meglo. Vsi ti tokamaki, ki jih sedaj gradijo, bodo začeli obratovati sredi osemdesetih let, uporabljali bodo deuterij in tritij, vendar pri nobeni napravi ne pričakujejo, da bodo dosegli magično mejo nt=10¹⁴ sekund/cm³.

So pa še drugi načini raziskovanja fuzije. Omenil bi le reaktorje pinch, ki pa zaradi svoje tehnične zapletenosti nimajo prihodnosti in pa magnetna zrcala, ki obetajo celo precej več kot tokamaki, predvsem zaradi svoje preproste izdelave. Magnetna zrcala imajo na poseben način oblikovano magnetno polje, da podobno kot zrcalo odbija svetlobo, odbijajo nabite delce nazaj v plazmo. Kakšnih resnejših rezultatov do sedaj z magnetnimi zrcali še niso dosegli.

Zadnjih nekaj let je močno popularna laserska fuzija. Pogojena je predvsem z razvojem zelo močnih CO₂ in laserjev neodim-steklo. Moči teh laserjev segajo v območja nekaj tisoč milijard wattov (!). V grobih obrisih je uporaba laserjev v fuziji naslednja. Imamo nekakšne votle bučke, katerih plašč je iz deuterija in tritija. Če na bučko usmerimo lasersko svetlobo, le ta povzroči izredno hitro in močno stiskanje deuterija in tritija v votlino (implozija), tako da lahko pride do fuzije. Tu odpade uporaba močnega magnetnega polja, ker so reakcijski časi izredno kratki (10–11 sekunde) in zato med reakcijo ne more priti do stika plazme s stenami reaktorja. Sam proces implozije je še dokaj neraziskan in čaka znanstvenike na tem področju še veliko dela. Še nekaj o izvoru teh močnih laserjev. Izrecno za uporabo v laserski fuziji jih niso gradili, ampak je to le stranski produkt v razvoju močnih laserjev v vojaške namene. Razvili so jih v laboratorijih v Los Alamosu, ki so še od prej dobro poznani po svojih dveh projektih: Manhattan (atomska bomba) in Matterhorn (H—bomba). Večina strokovnjakov, ki so delali pri teh dveh projektih, je tudi glavna na področju kontrolirane fuzije. Sedaj gradijo na kalifornijski univerzi (nevtronska bomba) precej veliko napravo (veliko kot FF) imenovano Nuova — Shiva. Sestavljajo jo bo 20 velikih laserjev neodim-steklo in pa komora, v kateri bo potekala fuzija. Naprava bi naj začela delovati leta 1983.

To bi bilo na kratko vse, kar so do sedaj dosegli na področju kontrolirane fuzije. Ravno veliko niso dosegli, vsaj toliko ne, da bi že sedanja generacija žela sadove njihovega truda. Veliko je še problemov. Popolnoma nejasne so pri tokamakih turbolence in še posebej mikroturbolence, ki se jih z navadnimi hidrodinamskimi enačbami ne da popisati; problemi divertorjev, ki naj bi sevalne izgube usmerjali nazaj v plazmo in jo na ta način dodatno grel; nejasni so problemi stika plazme s stenami reaktorja problemi nečistoč v plazmi, nastajanje radioaktivnih izotopov, ki so posledica trkov nevtronov v stene reaktorja in je zato potrebno stene vsake toliko časa zamenjati (kam z njimi?); in še bi lahko našteval.

Izmed vseh teh problemov bi poudaril samo problem radioaktivnih izotopov, ki nastajajo v stenah reaktorja in to z namenom, da bi spodkopal trditve o nekakšni čistosti teh reaktorjev. To je zadnje čase glavni argument, s katerim zagovarjajo gradnjo fuzijskih reaktorjev. To je gola laž! Ze radioaktiven tritij je zadosti velik problem, povrh tega pa v stenah reaktorja nastaja sedem radioaktivnih izotopov, ki v termoneuklearnih fizikalnih reaktorjih ne nastopajo. Edina prednost fuzijskega reaktorja pred fizikalnim je pri eksploziji reaktorja. Pri fizikalnem je uničeno področje veliko kot Slovenija, pri fuzijskem pa samo reaktor z neposredno okolico, ker so množine goriva v fuzijskem reaktorju izredno majhne. Tudi cena električne energije je vprašljiva, še posebej, ker bodo prvi reaktorji sloneli na D—T reakciji, ker so temperature za D—D reakcijo za enkrat še nedosegljive. Vprašanje je tudi, če bo laserska fuzija sploh uporabna v energetske namene. Glavna pomanjkljivost laserjev je izredno kratka življenjska doba. Rentabilnost bi verjetno bila pri nekaj letih nepretrganega delovanja. Laserske fuzije verjetno tudi ne razvijajo samo zaradi energetske uporabnosti, ampak ima prste vmes tudi vojska. V zadnjem času se posveča veliko pozornosti sproženju nevtronske bombe s pomočjo laserjev in kot sem že prej omenil, je fuzijska reakcija osnova nevtronske bombe.

Kljub vsem tem problemom pa intenzivnost raziskav nikakor ne upade, še več, vsako leto dela na tem področju več ljudi in vedno več denarja gre za to. Vsote grede samo v ZDA v milijarde dolarjev. Toda zakaj? Čemu ta dirka za energijo, ki jo bo lahko uporabljala kvečjemu generacija za nami? kot FF) imenovano Nuova — Shiva. Sestavljajo jo bo 20 velikih laserjev neodim-steklo energije, ki se lahko kontrolirajo, v imenu neke „rentabilnosti“, ki ima pomen samo za kapital?

Zanimivo je vprašanje, zakaj razvite države vlagajo kapital v področje, ki današnji generaciji kapitalistov sploh ne bo prineslo profita. Na prvi pogled se vsaj zdi tako. Toda že same raziskave so velik biznis in se jih lotevajo celo privatne družbe (General Electric). Tudi zagovarjanje raziskav v imenu neke bodoče energetske krize ni čisto korektno, saj cenijo, da bodo zaloge urana zadoščale še za 2500 let. Res gre tu za problem strateških rezerv urana, ki jih nekatere države nimajo preveč, vendar to ni nepremostljiv problem. Tudi velike kampanje proti jedrskim elektrarnam (Avstrija, Švedska) niso povod za to. Vzrok mora biti nekje drugje. Gre za to, da razvite države vedno bolj izgubljajo monopol pri gradnji jedrskih elektrarn. Vse več je držav, k-se lotevajo tega (zadnje čase celo Jugoslavija). Posledica tega je tudi, da so delnice firme Westinghouse padle za 70 % in posledica tega je tudi, da se jedrska elektrarna v Krškem gradi tako počasi, ker si hoče Westinghouse s podražitvami povečati profit. Tudi zagovarjanje monopola v imenu neke svetovne varnosti in kontrore nad radioaktivnimi snovmi je razvitim državam splavalo po vodi. Njihova realna alternativa je zato razvijanje novih sistemov in sicer takšnih, da jim nerazvite države ne bodo mogle slediti. Kdor bo imel razvito lastno tehnologijo fuzijskih reaktorjev, se mu bodo milijarde vložene v razvoj povrnilo že v najkrajšem času in zopet bo za lastnike tehnologije nastopilo zlato obdobje izkoriščanja nerazvitih držav in prepad med razvitimi in nerazvitimi se bo še bolj povečal. Zato dela na področju fuzije vedno več znanstvenikov in čisto načrtno postaja problem kontrolirane fuzije največji fizikalni projekt tega stoletja. Tu igra važno vlogo tudi buržoazni tisk. Njegova glavna naloga je odvrti pozornost javnosti od naravnih virov energije — sonca, vetra, plime in oseke... V zameno za to mu znanstveniki nudijo „senzacionalne“ dosežke na področju kontrolirane fuzije. Povrh tega je tehnologija izkoriščanja naravnih virov precej preprosta — vsaj v primerjavi s fuzijo in bi se je lahko lotile tudi manj razvite države, s tem pa je avtomatično onemogočen monopol razvitih držav. Vloga zahodnega tiska je verjetno jasna, toda ni mi čisto jasno, zakaj se podobni članki pojavljajo tudi pri nas. Kako dolgo še?

BEVC DUŠAN

Dne 10. februarja ob 14.35 je umrl Edvard Kardelj-Krištof. Če se ozremo nazaj v zgodovino, potem moramo ugotoviti, da je vsa njegova življenjska pot — že šestnajstleten je bil sprejet v SKOJ — povezana z zgodovino komunistične partije Jugoslavije in Zveze komunistov Jugoslavije.

Mesto Edvarda Kardelja-Krištofa v mednarodnem delavskem gibanju je mesto, ki ga ima jugoslovski delavski razred.

Bil je teoretik in praktik revolucije, ki se je v svetovno delavsko gibanje zapisala kot prva proletarska po oktobrski, ki je bila avtohtona. Avtohtona namreč v tem smislu, da jugoslovanskem proletariatu niso prinesli osvoboditve bajoneti Rdeče armade, ampak si jo je izboril sam.

Prav to zgodovinsko dejstvo je po eni strani povzročilo konflikt z Informburojem in istočasno omogočilo, da je komunistična partija Jugoslavije izšla iz tega boja kot zgodovinski zmagovalc.

Edvard Kardelj je prav v boju s Stalinovo tezo o socializmu v eni državi veliko doprinesel k spoznanju, kako nevdružna je ta teza. Dokazal je, kako daleč je od marksizma teza o edino pravi in eni sami poti v socializem — sovjetski. Pokazal je, kako je ta teza na koncu zmeraj sovjetski hegemonizem, ki izvira iz družbeno-ekonomske ureditve Sovjetske zveze. Tako politika v mednarodnem delavskem gibanju je posledica dejstva, da „partija vlada v imenu ljudstva“ (Kardelj) in da je država konec in začetek vsega.

Edvard Kardelj je trdil — in zgodovinski razvoj je več kot potrdil — da ne obstaja samo ena pravilna pot v socializem, ki naj bi bila seveda po sovjetskem vzorcu.

Vse dosedanje samostojne proletarske revolucije so nastale v svojih specifičnih razmerah in so bile zato zaradi zgodovinskega razvoja različne od prejšnjih. Vsaka je v svojem razvoju dala na teoretičnem in praktičnem področju nekaj svojega, specifičnega.

Jugoslovanska partija si je s Titom na čelu izbojevala svojo pot v socializem — samopravljavanje. Edvard Kardelj je pa teoretično in praktično osmišljeval ta boj.

Njegovo teoretično in praktično misel vsekoli najbolj označuje misel: „Zmaga ni na začetku, zmaga je na koncu, revolucije.“ (Roza Luxemburg)

NAJ ŽIVI PROLETARSKA REVOLUCIJA!

NAJ ŽIVI DELAVSKO SAMOPRAVLJANJE!

EDVARD KARDELJ SOCIALIZEM IN VOJNA

EDVARD KARDELJ: SOCIALIZEM IN VOJNA

Edvard Kardelj je v času kitajske politične gonje proti Jugoslaviji napisal delo, ki je doživelo velik mednarodni odmev. To delo je Socializem in vojna (Cankarjeva založba, Ljubljana 1960) v katerem analizira kitajsko zunanjo politiko. Zgodovinski pomen tega dela je v tem, da se zaključki analize kitajskih razmer, do katerih pride Edvard Kardelj, v največji meri uresničujejo prav v zdajšnjem času.

Zaradi tega objavljamo nekatere izvečke iz njegovega dela. K.B.

3. O NEIZOGIBNOSTI VOJNE

Samo neozdravljivi malomeščanski pacifisti lahko verjamejo, da vojna ni neizogibna — pravijo kitajski kritiki Jugoslavije. Samo ljudje, ki imajo polno glavo iluzij ali ki zavestno opepujejo imperializem, lahko trdijo, da se bo imperializem odpovedal vojni, in samo revizionisti, ki ne verjamejo v živo silo in zavest človeka, lahko trdijo, da lahko vojska tehnika bistveno vpliva na potek družbenega razvoja — nadaljujejo prav ti kritiki. Seveda je vsa te baje izročilo znanosti Marxa, Engelsa in Lenina.

Zato si oglejmo stanje stvari najprej s te platí. Klasični marksizem so glede tega na nesrečo kitajskih teoretikov vselej bili zelo jasni. Celo v svojem času, ko se je zdelo skoraj iluzorno sanjati o časih, ko vojna ne bo več neizogibna, sta Marx in Engels vendar napovedovala tak čas in to možnost, ne da bi oboje povezovala s kakimi konkretnimi datumi v zgodovini, pač pa z dozorevanjem cele vrste faktorjev družbenih gibanj, tako materialnih kakor tudi idejno-političnih, od katerih bo odvisno ravnanje ljudi. Z drugimi besedami, po eni strani nista pričakovala, da bo vojna nemogoča šele takrat, ko bo izginil poslednji kapitalist, po drugi strani pa tudi v zmagi socializma v kaki državi nista videla absolutne ovire za vojno. Kot znanstvenika realista sta vedela, da vojna revolucije socialistična država ne bo avtomatično postala brez napak, zato tudi nista menila, da v prehodni dobi ne bi bil mogoč pojav, ko bi bila tudi socialistična država odgovorna za reakcionarno vojno.

Popolnoma nemarksiistično in neznanstveno je, če kitajski teoretiki dokazujejo svojo tezo o neizogibnosti vojne s popolnoma shemo: kapitalizem je neizbežna vojna, socializem pa neizbežen mir, se pravi, mir je mogoče le, če bo kapitalizem do kraja uničen. Ta problem je mogoče spoznati le, če se preanalizirajo konkretni materialni in politični faktorji in kvantitativni odnosi, ki v danem momentu odločajo o usodi vojne in miru, kakor tudi perspektive njunega nadaljnjega razvoja. Abstraktno vzeto, neizogibnost vojne nikoli ni bila absolutna, fatalna, marveč je bila zmeraj odvisna od razmerje sil. In ko je Lenin rekel, da je v pogojih imperializma vojna neizogibna, ker imperialistični čintilji neizogibno porajajo vojno, je pri tem mislil prav na takšno razmerje sil, v katerem ti imperialistični faktorji neomejeno dominirajo ali vsaj prevladujejo. Potemtakem je ravno določeno razmerje sil vzrok, da je vojna neizogibna v pogojih absolutne dominacije imperializma. Kdor tega ne razume, ta tudi ne more videti, da je borba za mir v današnjih pogojih ravno eno izmed sredstev borbe za nadaljnjo spremembo razmerja sil v prid miru in socializmu, ne pa za okamenitev socializma. Seveda, s predpostavko, da je mir v elementarnem interesu socializma, o čemer kitajski teoretiki prav tako domnevajo . . . (str. 24-25)

8. STARO V NOVEM

Dasi so kitajske teorije, o katerih tukaj govorimo, po politični vsebini v nekem smislu nov pojav, ki ga je prinesla kitajska revolucija, pa svoji ideološki obliki niso popolnoma nove. Podobna notranja protislovja, ki so karakteristična za današnjo kitajsko družbo, so ustvarila podobne teorije tudi v prvem obdobju po Oktobrski revoluciji.

Nimam namena trditi, da je vladajoča teorija kitajskih komunistov trockiistična, toda izredna podobnost, ki je med tema teorijama, še enkrat prečljivo kaže, da se v podobnih pogojih rodi tudi podobna ideologija.

Trocki ni verjel, da bi se socializem v Sovjetski zvezi lahko obdržal, oziroma razvijal, če bi se revolucija ne razširila na Zahodno Evropo. Tako povzročil, statičnemu in k abstraktnim shemam naprjenemu duhu, kakor je bil Trocki, se je bilo nemogoče sprizdati z dejstvom, da ima mlada sovjetska republika pred seboj dolgotrajno in težavno vsakdanjo borbo z velikanskimi težavami tako v notranji, kakor tudi v zunanji politiki.

In zares so bile te težave izredno velike. Nova sovjetska država se je gradila v pogojih močne ekonomske zaostalosti, z maloštevilnim delavskim razredom in z zelo omejenimi sredstvi revoluciji vseh strokovnih kadrov, a z zelo močnimi žaršči kontrarevolucije in s težkimi konservativnimi usledinami v zavesti velikega dela ljudstva. Notranji viri ekonomskega napredka so bili relativno zelo slabi in nerazviti ter so vodili k težavnemu in relativno počasnemu razvoju materialne baze, v vsakem primeru počasnejšemu, kakor so kazale nade, ki jih je zbudila revolucija. Svet, ki je obkroževal prvo socialistično državo, je bil sovražen, trdno odločen, da jo likvidira ob prvi priliki, in dovolj močan, da se ga grožnje uresniči. Da teh groženj ni mogel uresničiti z vojnimi sredstvi koj v prvih letih, je bila predvsem zasluga svetovnega delavskega razreda, ki mu je vezal roke. Toda od svojega smotra ni odstopil, marveč je skušal z ekonomsko in politično blokado zadušiti revolucijo v njenih lastnih težavah in protislovjih. Razen tega se upi v evropsko revolucijo ne le niso uresničili, temveč je postalo jasno, da se je treba sprizdati z dejstvom, da pričakuje prvo socialistično deželo daljše obdobje izolirane eksistence v morju sovražnega sveta.

Trocki je sodil, da pomeni tak položaj popolno zagato, poraz svetovne revolucije, ruska revolucija pa da je zadnji obkoljeni odred te svetovne revolucije, ki se mora bodisi prabiti iz obroča, bodisi slavno pasti. To gledanje ga je orientiralo na avanturo, vnaprej obsojeno na neuspeh, to je vojno. Njegove teorije o permanentni revoluciji, njegovo dokazovanje, da ni mogoče zgraditi socializma v izolirani Sovjetski zvezi, njegovo dogmatsko predvidevanje, da je vojna združena imperializma proti Sovjetski zvezi nezogibna, njegovo napačno ocenjevanje notranjih faktorjev družbenega razvoja v drugih deželah, ki se je odrazilo v nerealističnem pričakovanju — sicer tako kruto demantiranim pred Varšavo 1920 — da bo evropski proletarijat na prvo iniciativno Rdeče armade avtomatično vstal proti svoji buržoaziji — vse to je odraz psihozne slabe ulice, ki ji je Trocki podlegel.

Sicer pa je Trocki tudi drugače z vsemi svojimi pojmovanji živel kratkotalo v pričakovanju stihijskih revolucionarnih impulzov in ni bil sposoben videti družbenih faktorjev, ki te impulze vsebujejo in nosijo, in spoznati poti in sredstva, s katerimi lahko zavestna revolucionarna socialistična misel vpliva na gibanje in moč teh faktorjev. Videl je revolucijo kot izolirano dejstvo, to je kot abstraktno zgodovinsko neizogibnost, ni pa videl revolucije v njeni povezanosti z množico drugih oblik družbenih gibanj, ni videl revolucije, ki jo je treba pripravljati s pomočjo notranjega razvoja vsake dežele. Prav zato je čutil zagato v trenutku, ko ruska revolucija niti ni bila v slepi ulici, pač pa, nasprotno, pred svetovno zgodovinsko zmago.

V nasprotju s Trockim je Lenin gledal na vse te pojave v drugačni projekciji. Če je bil poraz evropske revolucije za Trockega slaba ulica ruske revolucije, je bil za Lenina samo znamenje, da je treba spremeniti politično taktiko. Poraz evropske revolucije ni bil absoluten. Ako ji ni uspelo, da bi dobil oblast delavski razred, pa ji je uspelo onemogočiti evropski buržoaziji učinkovitejšo intervencijo proti Sovjetski zvezi. Razen tega je imela tudi vrsto drugih pozitivnih rezultatov, ki so okrepili družbeno-politično vlogo delavskega razreda. Za Lenina je to pomenilo ne le možnost, da vojne dalj časa ne bo, temveč tudi, vsaj teoretično, možnost, da se bo mogoče vsoj sploh izogniti. S tem pa nastaja ne samo možnost graditve socializma v Sovjetski zvezi, temveč tudi možnost ekonomskega sodelovanja med sovjetsko državo in kapitalističnim svetom, kar bi olajšalo in pospešilo graditev materialne baze v ZSSR. Krepitev delavskega gibanja, njegove revolucionarne zmagave v nekaterih deželah, nadaljnji razmah nacionalno-osvobodilnih gibanj v kolonijah, notranje spremembe v kapitalističnem svetu — vse to lahko postopoma le izboljšuje, ne pa slabša položaj prve socialistične dežele na svetu. Dejstvo, da se je Sovjetska zveza obdržala navzlic intervenciji in večletni državljanski vojni, je bila zanj zmaga svetovno zgodovinskega pomena in obenem še en dokaz, da je mogoče graditi socializem v eni državi. Ravno v celovitosti, povezanosti, prepletanju in spopadanju vseh teh procesov in protislovij pa je resničen proces svetovne socialistične revolucije — ne kot „zmagoviti pohod“ Rdeče armade skozi Evropo, ampak kot nepretrgan proces notranjih družbenih gibanj v vsaki deželi in njihovega povezanosti v mednarodnem, svetovnem merilu.

12. VOJNA IN SOCIALIZEM

Izhajajoč iz takšnih pojmovanj, se je Lenin v praksi in teoriji postavil po robu teoriji permanentne svetovne revolucije, ki je v formulaciji Trockega izgubila svoj marksiistični karakter in se spremenila v idejno platformo za politiko vojne avanture in za sektarsko, zoroitiško politiko evropskih komunističnih partij. V nasprotju s tem je formuliral novo politiko sovjetske države, orientirano na dolgo obdobje koeksistence med državami kapitalističnega in državami socialističnega sistema, to je politiko miru in miriljubne koeksistence, ekonomskega in drugega sodelovanja s kapitalističnimi dežalami. Poleg tega je Lenin menil, da mora socialistična država nuditi takšno podporo progresivnim in revolucionarnim gibanjem in silam v drugih deželah, ki je v danih pogojih mogoča, ne da bi spravila v nevarnost obstoj socializma in socialistične države . . . (str. 94-97)

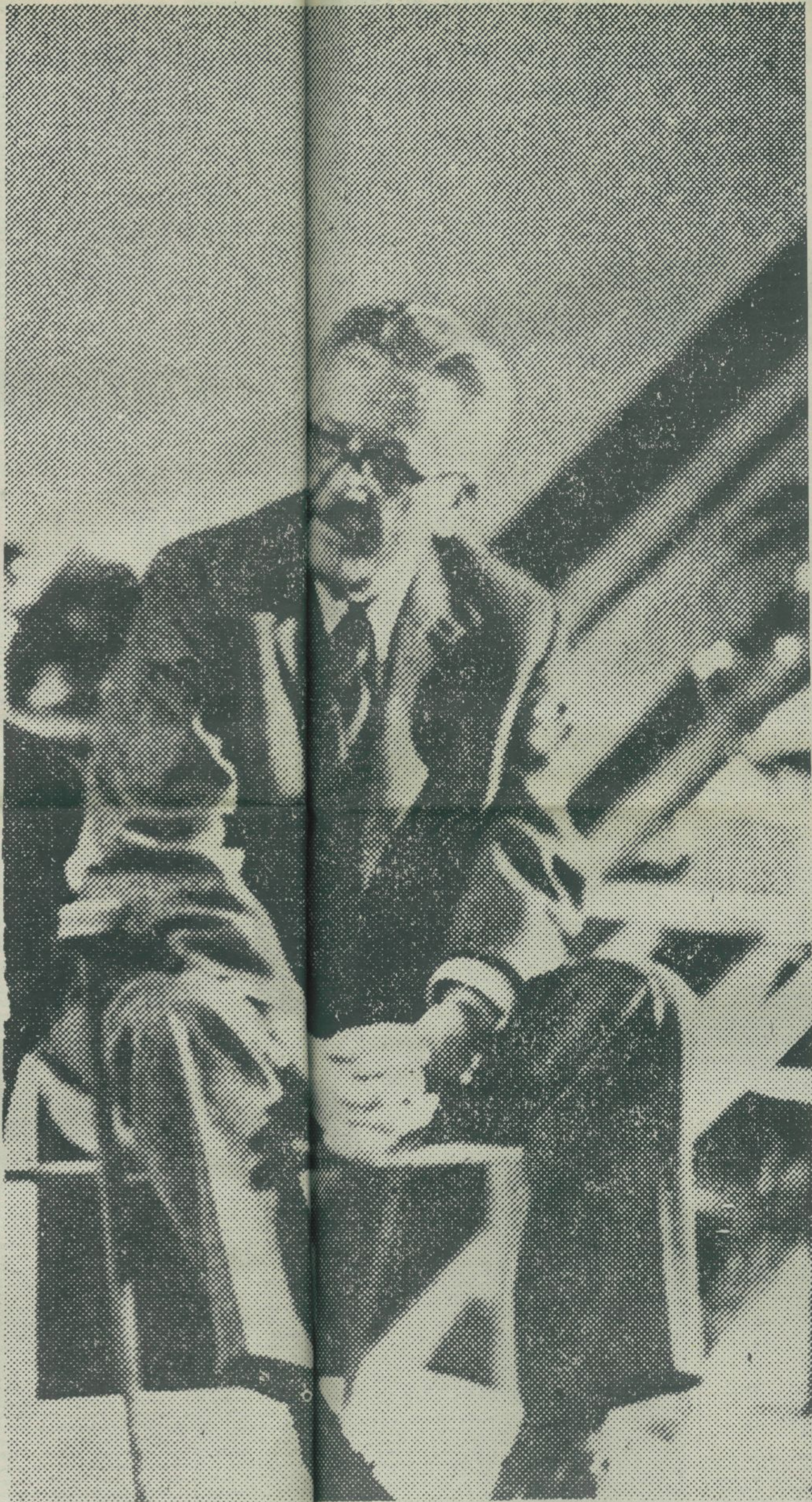
Predvsem je treba obravnati z neko iluzijo, ki je popolnoma okupirala zavest kitajskih teoretikov. Le-ti namreč trdijo, da bi „združeni socialistični svet“, ki bi jutri nastal, denimo, kot rezultat tretje svetovne vojne, pomenil „konec vojne“, „konec orožja“, „konec sporov“, skratka, bil svet prelepe harmonije, ki bi ustvaril „zares čudovito prihodnost“ narodov. Zares, če bi bil rezultat tak, bi nemara kazalo prevzeti tudi odgovornost za žrtve nove svetovne vojne.

Toda to je očitna iluzija, tako očitna, da se človek vpraša, kakor so ji mogli podležti ljudje, ki se imajo za marksiste. Kajti če kdo, potem morajo prav marksisti vedeti, da je v zadnji instanci ravno stanje proizvodjalnih sil tisti čintilj, ki določa oblike odnosov med ljudmi.

Po vsem, kar danes vemo o vojni tehniki, tretja svetovna vojna ne bi bila takšna, kakor sta bili prva in druga. Sodobna vojna tehnika v množičnem kvalitativno spreminja način vojskovanja in družbeno-ekonomske posledice vojne. Ni potrebno, da bi človek moral biti najhujši pesimist, da bi videl v tretji svetovni vojni konec sveta, pa si je vendar lahko v svesti dejstva, da mora biti svetovna vojna v sedanjem času predvsem vojna množičnega uničevanja in razjedanja. A kdo more danes reči, kakšne politične sile bi mogle nastati in kako se gibati na osnovi katastrofalno razjedane svetovnega gospodarstva? Kitajskim teoretikom je dovolj ugotovitev, da bo rezultat vojne socializem. Tudi če predpostavljamo, da je to nesporno — dejansko pa bi to nehalo biti nesporno, čim bi se socialistične dežele odločile vsiliti svoj sistem drugim — ne smemo pozabiti, da socializem ni sam po sebi, kot beseda, tista čudodelna palica, ki odpravi vsako zlo, ki brez nje ustvarja obilico proizvodov, dela ljudi dobre, ki odpravi vsak protislovje in nasprotja in spopade med ljudmi od prvega dne revolucije, in to celo po uničevalni vojni. Takšna vojna bi prinesla največje razjedanje ravno najbolj razvitim delom sveta, kar bi lahko — vsaj na določenih področjih — katastrofalno znižalo raven svetovnih proizvodjalnih sil za nekaj časa in tako sprožilo nova močna nasprotja med narodi, kakor tudi nasprotja znotraj dežel. V svetovnem sistemu socializma bi bil razvoj socializma med nerazvitimi in povzela katastrofalno razbitih proizvodjalnih sil in na bazi še živih ostankov hegemonizma, nacionalizma, neenakopravnih odnosov itd. zamotan proces, v katerem bi se vsi ti ostanki neizogibno nekaj časa ne samo reproducirali, temveč bi se njihova vloga čisto še povečala. To pa je proces, ki nujno mora obraniti in razvijati dalj časa tudi antagonistična nasprotja ter dsajati ostankom stare družbe nove spodbude in hrane.

Drugače povedano, zgodovina bi se maščevala sistemu, ki bi hotel — z nasilnim eksportom socializma pustiti vnevar objektivne zakone družbenega razvoja, s tem da bi vnesla v ta „novi“, z vojno in hegemonijo upostavljeni in vzdrževani „združeni“ svetovni socialistični sistem v drugačni obliki tista nasprotja, za katera še ni nastopil čas, da bi bila odstranjena, ker razvoj proizvodjalnih sil na svetu za to ne nudi možnosti. Zato bi razvoj socializma v takih pogojih vsekakor spreminjale velike deformacije.

Kitajske iluzije o povojni „harmoniji“ imajo toraj isti izvir kakor vse druge teorije, o katerih je bilo prej govora. Ko namreč istovetijo vojno in revolucijo, pozabljajo, da ima mednarodna vojna svoje zakone, revolucija pa svoje . . . (str. 153-155)

Giscard in upi naprednega kapitalizma(2)

LEGENDA KRATIC

- A. F. N. — Afrique française du Nord.
- A. P. L. — Aide personnalisée au logement.
- C. O. S. — Coefficients d'occupation des sols.
- C. P. T. F. M. U. — Cahiers des prescriptions techniques et fonctionnelles minimalistes unifiés.
- D. A. T. A. R. — Direction de l'aménagement du territoire et de l'action régionale.
- E. D. F. — Electricité de France.
- F. D. E. S. — Fonds de développement économique et social.
- F. I. A. T. — Fonds d'intervention pour l'aménagement du territoire.
- F. N. A. F. U. — Fonds national d'aménagement foncier et d'urbanisme.
- G. A. M. — Groupe d'action municipale.
- G. D. F. — Gaz de France.
- D. A. F. U. — Direction de l'aménagement foncier et de l'urbanisme (service du Ministère de l'équipement).
- M. S. — Musée social (gibanje, ki je 1895 ustanovilo Institut des sciences politiques; ustanovitelj instituta je bil Jules Siegfried).
- O. P. H. L. M. — Organismes publics des Habitat à loyer modéré.
- P. C. F. — Parti communiste français.
- P. I. C. — Les Prets immobiliers conventionnés.
- P. L. R. — Programme a loyer réduit.
- P. M. E. — Plan de modernisation et d'équipement.
- P. S. — Parti socialiste.
- P. S. R. — Programme social de logement.
- R. I. — Radicaux indépendants.
- S. C. I. C. — Société centrale immobilière de la Caisse des dépôts et consignations.
- S. N. F. — Société nationale des chemins de fer.
- U. D. R. — Union pour la défense de la République.
- Z. A. C. — Zone d'aménagement concerté.
- Z. A. D. — Zone d'aménagement différé.
- Z. U. R. — Zone d'urbanisation prioritaire ali Zone a urbaniser en priorité.

11. Lenin, Imperializem, najvišji stadij kapitalizma, fr. izd., str. 64-65.
 12. Zemljiški posesti, mali trgovci, industrialci, P. M. E., str. 11.
 13. To je bil predmet različnih načrtov Fournada, ki je bil tedaj minister za gospodarstvo in finance.
 14. Z zakonodajno, o kmetijski, Hbjejev zakon ltn.
 15. Le P. H. de Vincennes, in Le Nouvel Observateur, 12. maj, 1975.
 17. Dovolj zadnji paragrafi so bili predmet neke poprejše publikacije „Autoritar 1976 kakor naj ex ante določimo to vrednost? Vemo, kakšni so rezultati razširitev politiki . . .“
 18. Beseda eksploatacija v strogem pomenu: kapitalizma eksploatacija delovne sile delavca.
 21. Beseda eksploatacija je tukaj pojmovana v strogem pomenu: kapitalizma eksploatacija delovne sile delavca.
 22. F. Fagbis, Stanovniško vprašanje.
 23. Čeprav ima tudi tudi od ure državnih plasti do druge drugačne oblike.

Giscard in upi naprednega kapitalizma

„Strah sodrugov“ pred pritiskom ljudskih sil, ki so se volinno ustvrile za zastavo Zveze levic, je maja 1974 privedel arhaizirajoče frakcije buržoazije in velikanstva ter niemuemo zastopnik Giscarda d'Estauna.

Modernistični kapital je prvič doživel, da je njegova politična moč v okviru vladajočega razreda slavila zmago. Zdal lahko razkrije svoje najbolj ambiciozne načrte. Giscard namerava namreč izriniti krizo za stopnjevanje imperialističnih monopolov in odpraviti arhaične oblike majhnih podjetij¹³, zlomiti sile delavskega sindikalizma z brezposelnostjo in se „strahom pred odpuščitvijo“, premagati zemljiško posest in se v očišč levic pokazati kot branilec prorača v bojniki zoper zemljiške spekulacije.

Naloga se zdi toliko lažja, ker modernistična desnica računa s tem, da bo z odpravo preužitkov malomeščanske ideologije¹⁴ pritegnila naklonjenost levih volilcev. Takšna podpora bi jim omogočila, da ne bi več potrebovala podpore zemljiških lastnikov.

Napadna predvidevanja! Podaljševanje krize krepi levico v nasprotovanju. Prepri med „starimi“ in „modermi“ (U.D.R. zoper R.I.) kaže narodni skupščini smer za veliko moč prvih: načrti za ideološke zakone se polagoma omljujejo. Korak za korakom se ministri umikajo pred negotovanjem drobne buržoazije. Tudi levica ne priznava svojih otrok v bastardih, ki o njih glasuje skupščina.

Zaveznitvo s „temelnimi plastmi“ postane za napredno buržoazijo spet nujnost. Glede tega je zglekla zgodovina Gallejevega načrta za zemljiško reformo.

Načrt se je začel s prizadevanji J.-P. Gillija, ki izhajajo iz ugotovitve, da je „spopad med lastninsko pravico in potrebnimi urbanizacije dosegel kritično točko“¹⁵ in da hoče omejiti zasebno lastnino z odpravo pravice do gradnje, ki je z njo zvezana: „Toda površina ni brez prostornine, ki jo je dolžna nositi, ni. Vrednost razvijanja zemljišča je posledek količine stanovanj ali uradov, ki jih lahko nam postavimo“¹⁶ brez svoje poglavitne razežnosti, brez navpičnosti, bi bila posest skrčena na dve razežnosti.

To bi seglo predaleč: takšne besedila „temeljne plasti“ ne bi izglasovale. Tako se Galley umakne; potem ko zahtri, da „lastninska pravica, ki je v naši družbi zagotovila varnost in svobode oseb, ni vpravljalna“, predlaga nove inčine fikcionalne teme, ki je bila ljuba njegovim prodornikom. Z zakonom bo določena največja razežnost (ustrezna C.O.S. 1 ali 1,5 v pariški regiji), ki pa jo je mogoče preseči, če se plača odškodnino komuni.

Gallejev zakon je za Giscarda relativen ekonomski in političen poraz. Toda ta načrt za prenos dela zemljiške rente v roke komuni nečinkovito za vse.

Nečinkovit bo za večino komun: nimajo namreč ne juridičnih in političnih ne finančnih sredstev za koherentno zemljiško politiko. Nekateri pa bodo našle skupne interese z velikimi gradbenimi investitorji: „Neka mestna uprava ponuja gradbeno dovoljenje s C.O.S.=2 z možnostjo, da grade tudi na drugem urejenem zemljišču na dobri lokaciji „standing“ stanovanja (z majhno gostoto, toda dobičkonosna)“. Gallejev zakon z ne bo mogel zavreti prenaseljevanja mestnih sredšč.

„vncne ni pričakoval, da bo načrt odzvel kapitalizmu produkcijo prorača. Napak je namreč domnevati, da omogoča obvladovanje „zemljiškega problema“ tudi obvladovanje majmin in prorača. Ker lahko gradbeni podjetnik prodaja svoje blago z zadostnim dobičkom, je pripravljeno plačati krepoko zemljiško rento, da si pridobi tla, ki mu bodo omogočila ta maksimalni dobiček.

Prav zato lahko projekt spodbuja koncentriranje velikih nepremičninskih operacij v rokah velikih stanovanjskih podjetij in poglavitnih finančnih skupin. Njim so namenjene slastne prenaseljevanje: njihove ledvice in njihove cene bodo zlahka absorbirale Gallejevo takso.

Zakon bo tudi omogočil nadaljevanje družbene segregacije urbane prostora. Če odmislimo parlamentarne spore in koncesije „temelnim plastem“, lahko imamo Gallejev zakon za korak naprej — čeprav se tako majhen — proti „modernizaciji“ francoskega kapitalizma, ki je v teku: industrijska koncentracija in hegemonija finančnega kapitala.¹⁸

III. Za antikapitalistično strategijo Od socialne demokracije do P.C.F.

Pomembno je da ugotovimo, da hoče večina zemljiških reform, ki jih je predlagala S. F. I. O. in nato socialistična stranka, odgovoriti na zemljiško vprašanje — in ga včasih decela rešiti — tako, da dosledno obravnava „zemljiški problem“ v njegovih okvirih.

Tema teh predlogov je municipaliziranje tla: prvi tak zakonski načrt je predlagal Gaston Defferre leta 1963. Izraz municipalizacija je sicer nekoliko moten, saj je v nasprotju predvideno, da bo imela država iste možnosti kot krajevne skupnosti. Ta Defferrov predlog temelji na štirih načelih:

- obvladovanje terena je za javno oblast, za državo potreba in predpogoj;
- javna oblast mora biti zmožna, da glede na potrebe zaseže zemljišča z individualnimi ali kolektivnimi procedurami;
- odškodnina, določena naslogem realne pravice do zemljišča, mora biti določena po uporabi vrednosti¹⁹ (ko gre za to, da javna oblast razlasti zemljišče);
- ponovna prepustitev v javno ali zasebno rabo realne pravice za zemljišča, ki pripada državi ali krajevni skupnosti, je lahko samo omejena glede časa in predmeta.

V takšnih ukrepih, ki so lahko v najboljšem primeru naprejeni zoper spekuliranje v urbanih središčih, ni popolnoma nič protikapitalističnega, kot tega sicer ni v nobenem ukrepi, ki meri na omejevanje ali odpravljanje zemljiške lastnine. Lahko se celo ujemajo z interesi napredne frakcije kapitala. Saj zemljiška renta ni sproducirana v odnosu eksploatacije in produkcije, temveč sodi v stadij razdeljevanja presežne vrednosti.

P. S. je poleg nekaterih predstavnikov U.D.R. tudi predlagala — med parlamentarno razpravo o Gallejevem zakonu²⁰ — uvedbo zemljiškega davka.

Prvič sploh ne gre za davek na kapital: določen kot 1 % prodajne vrednosti zemljišča, kakor predlaga g. Fanton, ali kot 2 %, kot je želel g. Duboudin, bi sploh načel samo potencialni dohodek lastnika, ne pa njegovega kapitala (prodajna vrednost se dejansko poveča za več kot za 2 % letno). Toda te stopnje ne bi motile finančnih družb, ki bi jih vključevale v prodajne cene. Sicer pa so gradbeniki le noredko bili za zemljiški davek, ki bi pripravil lastnike do tega, da se znebio zemljišč, kar bi podjetnikom omogočilo, da se z njimi oskrbe. Tak davek bi namreč omajševal koncentracijo zemljišč in kapitalov.

P. S. predstavlja ta davek kot nekaj, kar naj bi omogočilo „nežno“ municipalizacijo urbanih tal. V tej municipalizaciji lahko gradbeni kapital pride na svoj račun. Njegov cilj je, da preko odprave zemljiških lastnikov dobi možnost, da se deloma ali v celoti polasti zemljiške rente, kar lahko doseže, ne da bi zato moral sam postati lastnik zemljišča, kakor to kaže preferenca za zakup vsaj za 99 let na „zupiranih“ ali „zadiranih“ zemljiščih.

S tem, da umaknemo „zemljiški faktor“ iz „tržne ekonomije“, še ne bomo naredili konca stanovanjskim problemom in problemom kreditne prostora. P. S. se nis bil kot desničar zares spraje o kapitalistični uporabi tal in kapitalističnem načinu produkcije urbane prostora. Prav v tem tiči Problem. Giscardovski projekti prav tako kot projekti P. S. prihajajo od istega rezultata: komune in država naj bi ustvarjale zemljiške rezerve, ki jih potrebujejo gradnja podjetja.

Vzroke „urbanih problemov“ moramo poiskati in odkrivati njihovo odkrivanje v kapitalistični produkciji prostora, ki je element cele kapitalističnega načina produkcije. Zato P.C. zelo upravičeno predlaga, naj bo pred vsakim zemljiškim ukrepom opravljena reorganizacija celotne stanovanjske produkcije in gradnje nasploh.

„Zelo upravičeno“ pa se prav tu neha. Septembraška številka revije Economie et politique preobseja analize vse svojih urednikov in njihove predloge v zvezi s prostorom in z zemljiškimi problemi.

To je analiza, ki hoče v celoti podpreti teorijo „državnega monopolističnega kapitalizma“ in maskira obstoj in naravo notranjih protislovij vladajočega razreda, brani zmešnjavo najemnikov, drobnih lastnikov, majhnih in srednjih gradbenih podjetij zoper veliki monopolistični kapital. Javne službe in uradi H.L.M. so skoraj nedolžna žrtve tega velikanskega projekta. Naj izrabimo tu priložnost in opomnimo, da S. C. I. C. in O. P. H. E. M. čedalje boljše delujeta na način svojih zasebnih homologov. Tukaj gre za čedalje jasnjejši proces akumulacije javnega kapitala. Problem nadzora delavcev nad javnimi organizacijami pa je v teh člankih zvišeno prežet.

Načrti za „razširitev in demokratizacijo javnega sektorja“, za „demokratizacijo nacionalizacija bančnega in finančnega sektorja“ nisočas ne spremenijo v praksi P.C. v zvezi z rezom, ki obstaja med delavci in njihovim prostorom.

Sicer pa lahko ukrepe, ki jih priporočajo za srednji rok in za dolgi rok, shematično razdelimo na dve skupini:

- skupina zemljiških ukrepov (razlastitev, predkupna pravica, fiskalni ukrepi) za obvladčevanje presežnih vrednosti in ukrepi, ki zadevajo najemnine (plafoni) in gradbene norme;
- skupina ukrepov, ki kodificirajo odnose med javnim sektorjem in gradbenimi podjetji ali zasebnimi podjetniki. Balkan in Chouberaky v isti številki Economie et politique v zvezi s tem zasebnim sektorjem delohkrovno pieta: „Pomembno bo potemtakem, da bo usmerilo svoje dejavnost ustrezno demokratičnim smotom, ostal pa mu bo kapitalistični značaj.“ Tisto, o čemer ne govoriga, pa je nebrzdana dirka za akumulacijo kapitala med javnim in zasebnim sektorjem, ki bo iz tega nastala.

Foto: Marjan Pfeifer

Raziskovalna naloga: „Izobraževalna pot in sistem vrednot študentov“ je del mednarodne raziskave (izvirni naslov: „University Graduates: Their training and conception of life – FORM – project“), v katero so vključene naslednje dežele: Velika Britanija, Nizozemska, Poljska, Zvezna republika Nemčija, Avstrija, Švedska in Jugoslavija (vključena je le univerza v Ljubljani). Začetki projekta segajo v leto 1968 in se navezujejo na rastoče probleme visokošolskega izobraževanja v tem obdobju. Nenehna ekspanzija visokega šolstva v vseh evropskih deželah v zadnjem desetletju je še poudarila kritične poglede na cilje in rezultate visokega šolstva.

Projekt je bil usmerjen v odkrivanje izobraževalne poti in vpliva visokošolskega študija na oblikovanje sistema vrednot. Cilj je opisovanje in analiziranje učinkov in procesov socializacije, torej oblikovanje študentskih predstav, stališč, vrednot med visokošolskim študijem in krajše obdobje po diplomu.

Raziskava že spremlja vzorec generacije študentov ljubljanske univerze, ki so se vpisali v 1. letnik v študijskem letu 1977/78. Študenti so izrazili svoj odnos do naslednjih področij: učni programi in organizacija študija, učne navade, stališča do univerze, visokošolskega izobraževanja in znanstveno-raziskovalnega dela; mnenja o vlogi diplomantov; poklicni načrti in poklicne vrednote, mnenja o družbeni strukturi ter politični kulturi in političnem udejstvovanju.

Mednarodna primerjava podatkov prve faze še ni izdelana, pri nas pa imamo že nekaj rezultatov raziskovanja, ki so prikazani v nadaljevanju tega prispevka.

... študenti o svojem političnem položaju

V letih, ki so sledila poznim šestdesetim, je bilo narejeno veliko raziskav o političnem vedenju, politični kulturi in poklicnem udejstvovanju študentov. Pred tem so bili študentje (ali mladina na splošno) opisovani kot apatični, konformni in temu podobno. To pa seveda ni bilo preveč zanimivo za raziskovanje in se seveda na teh področjih ni veliko raziskovalo. Naenkrat so se stvari spremenile. Po „študentskem uporu“ se je pojavilo skoraj po celem svetu veliko število člankov in obsežnejših publikacij o študentih, njihovem političnem obnašanju in „gibanju“. Videti je bilo kakor, da želijo družboslovci nadoknaditi ves zamujen čas. Večina je želela pojasniti „javnosti“, kaj se je resnično dogodilo in kaj so bili motivi in vzroki, da so se študenti (in mladina nasploh) začeli ukvarjati s politiko in celo z „revolucijo“, ter kaj so bile posledice te spremembe. Naštetimo lahko številne študije v mnogih deželah in jezikih o teh problemih – seveda z različnim namenom, rezultati in obsegom. Stvari so se zapletle, ko so celo „študenti“ začeli pisati svoje lastne študije „znotraj“ akcije.

vanjem. Toda mi danes vemo, da je študentski „nevezani“ položaj v družbi omogočal študentom več svobode v političnih odločitvah in delovanju. To je bilo dokazano takrat, ko so bili študenti postavljeni v poseben „revolucionaren“ položaj in so se bili prisiljeni odločati za „stran“. Drugi pogled na isti proces je pa situacija, ko študentje po končanem študiju zasedejo svoje vloge v družbi in navadno tudi sprejmejo politično obnašanje, ki jim je s to vlogo podano. Tudi to bo zajeto v našem raziskovalnem delu.

Prvi rezultati podpirajo predpostavko – hipotezo o „nevezanem“ položaju študentov. Njihovo politično prepričanje in politični položaj se močno razlikujeta med seboj. Seveda pa bomo pozneje tudi preverili trditve tistih, ki so mnenja, da nam osebne razlike v političnem obnašanju v času vstopa na univerzo ne morejo povedati ničesar o poznejšem družbeno-političnem delovanju.

Najprej smo analizirali odgovore na vprašanje o politični orientaciji (nasplošno). Vprašanje je bilo postavljeno na direkten način:

V prvi odločitvi med osebno svobodo in družbeno enakostjo so bila mnenja zelo deljena, kar vidimo iz tabele. Toda odločitev med naslednjima dvema postavkama – osebni standard in družbena enakost ter osebni standard in osebna svoboda – je bila veliko lažja, posebno slednja. Rezultati so zanimivi in impresivni in na nek način osvetlujejo študentsko vizijo družbene politike in smeri razvoja.

Tukaj smo si postavili dve vprašanji:

- 1) Kdo so študenti, ki so bolj za družbene cilje – osebno svobodo, družbeno enakost ali osebni standard v primerjavi z drugimi cilji; ter kdo so „neodločneži“? Rezultati so nas presenetili. Nismo mogli najti nobene pomembne razlike glede na spol, izobrazbo staršev, kraja stalnega prebivališča. Celotno področje študija, ki močno loči študente glede nekaterih drugih vprašanj o političnih vrednotah, ni imelo nobene močnejše povezave z mnenji o družbenih ciljih. Ker nismo mogli najti nobene pomembne razlike glede naših „objektivnih“ sprememljivk, smorali gledati na njihovo povezavo z drugimi vprašanji, ki tudi sprašujejo o političnih vrednotah.
- 2) Kako si študentje zamišljajo praktično napore družbe, da bi dosegla te zaželjene cilje? Bili smo mnenja, da je to povezano s študentskim mnenjem o družbi, družbeni mobilnosti, družbenih razlikah in političnem udejstvovanju. Za naše poročilo smo tako izbrali dve vprašanji: prvo ki sprašuje o velikosti družbenih razlik in drugo, v katerem smo želeli izvedeti mnenje o štirih modelih možnih družbenih struktur. Mnenja študentov o družbenih razlikah nam niso povedala ničesar več o vzrokih odločitev za družbeno enakost ali osebno svobodo; toda zato smo dobili zanimivejša podatke o odločitvah med družbeno enakostjo in osebnim standardom. Pričakovali smo, da bodo tisti študenti, ki so mnenja, da so družbene razlike pri nas velike, tudi bolj zagreti za povečanje družbene enakosti tudi za ceno osebnega standarda. Toda pokazalo se je ravno nasprotno: študenti, ki mislijo, da so družbene razlike velike, se veliko manj strinjajo s tem, da je potrebno družbeno enakost povečati. Tisti, ki vidijo družbene razlike kot srednje v naši družbi, se pa pogosteje odločajo za povečanje družbene enakosti; tisti, ki so pa mnenja, da so družbene razlike majhne, se pa navadno med družbeno enakostjo in osebnim standardom ne morejo odločiti. V vprašanju o različnih modelih možnih družbenih struktur so se študenti lahko odločili za štiri različne modele.

Ali misliš, da si:	progresiven (a)	konzervativen (a)	ne morem se odločiti
1. v primerjavi z večino v naši družbi politično bolj	11 24 24 21 3 1 1		47
2. v primerjavi s predavatelji (učitelji) na tvoji visokošolski delovni organizaciji politično bolj	3 12 15 32 6 2 1		28
3. v primerjavi z večino študentov – kolegov politično bolj	4 13 19 36 3 1 1		26
4. v primerjavi s svojimi starši politično bolj	17 24 21 21 2 1 1		42
5. v primerjavi s časom pred enim letom sedaj politično bolj	13 26 23 17 3 1 /		46

Toda kakorkoli, to delo je omogočilo, da danes lahko raziskujemo naš predmet na novih osnovah, da tudi preverjamo trditve, do katerih so prišli – o študentih, njihovem političnem obnašanju in njegovem razvoju skozi univerzitetni študij. Naslednja pomembna prednost, ki jo danes imamo, je „zgodovinska distanca“ do dogodkov v poznih šestdesetih letih: raziskovanje ni več tako močno povezano z aktualnimi političnimi dogodki, kot je bilo to pred 10 leti.

Povedali smo že, da je naš projekt FORM longitudinalen in mednaroden. Zato je težko pisati o rezultatih, preden delamo nekaj let in predno imamo rezultate vseh dežel. Zato moramo ta tekst razumeti kot delno poročilo o politični kulturi, vrednotah in udejstvovanju študentov 1. letnika ljubljanske univerze z nekaj predlogi za nadaljnje delo.

Prvi problem, ki je bil precej raziskovan, je vprašanje, če so študentje čvrsta družbena skupina, ki ima enake ekonomske, družbene in politične interese in cilje? Raziskovalci so poskušali določiti njen razredni položaj in njene posledice. Toda kolikor vemo, nihče ni mogel absolutno pritrđilno odgovoriti na to vprašanje. Nasprotno, večkrat so se študentje po svojih političnih prepričanjih močno ločili med seboj. Njihovo družbenopolitično raziskovanje je bilo nujno povezano z razrednim in družbenim razliko-

Skoraj vsi so odgovorili – bolj progresiven, ostali so se večinoma postavljali v sredino, nekaj pa se jih ni moglo odločiti. Skoraj nobeden ni trdil o sebi, da je bolj konservativen. Takšen rezultat smo sicer pričakovali, toda ne v takem velikem obsegu. Toda te rezultate moramo očitno vzeti z določeno mero previdnosti. Takšen tip vprašanj (ki je sicer mednarodno postavljen) je očitno neprimeren za našo družbo. Nekatere besede so pač dobile drug pomen v političnem življenju različnih družb. To je bil tudi primer z besedami: progresiven oz. konservativen.

Četudi je bil izraz politično poudarjen v vprašanju, večina študentov ni razumela svojega položaja kot političnega. Večinoma so verjetno mislili na svoj način življenja in vse, kar je z njim povezano. Na nek način so razumeli besedo „konservativen“ kot nekaj starega, zastarelega; in „progresiven“ kot temu nasprotno. To pa ni isto, kar navadno imenujemo politično.

Dve stvari potrjujejo našo ugotovitev.

- 1) Želeli smo najti družbene značilnosti študentov, ki so sebe označevali za bolj progresivne. Pomembnejšo povezavo smo našli le v enem primeru: ko so se študenti vpisovali kot bolj progresivne v primerjavi s svojimi starši. Nižja je izobrazba staršev – za bolj progresivne od svojih staršev so se študentje označevali. Študenti z bolj izobraženimi starši so se pa postavljali bližje sredini. To je eden izmed vzrokov naše ugotovitve, da študenti povezujejo progresivnost z izobrazbo in znanjem, kar vodi pri njih v bolj „progresiven“ način življenja.
- 2) Celotno bolj očitno dokaz je, da sploh ni povezanosti teh vprašanj z drugimi deli vprašalnika, ki govorijo o politični kulturi in družbeni strukturi. Tisti, ki označujejo sebe za bolj progresivne, se v ničemer ne razlikujejo od drugih. To nam kaže, da je nemogoče uporabljati samo – opisna vprašanja za razlikovanje različnih političnih položaj študentov. To je potrebno prikazati z bolj pomembnimi vprašanji in trditvami.

Drugi problem, ki ga želimo tu predstaviti, je: kako realistična so študentska gledanja na družbo, v kateri študentje živijo? Eden najprijetnejših napadov na protestirajoče študente je bil: „Vi niste dovolj realistični, ne veste, kaj hočete!“ Študenti se navadno niso držali že izhujenih „realnih“ poti, temveč so želeli doseči nekaj novega v novih okoliščinah. Dali so tudi nov pomen besedi „realističen“. Uspeli so zamajati (prvič tako glasno in javno) vladajočo, ideološko, spervertirano zavest o „najboljši“ večni družbi“. Toda vprašanje je ostalo: ali imajo študenti realističen pogled na družbo ali gledajo le nekatere vidike. Spomnimo se le izreka: „Ne vemo, kaj želimo – toda vemo, česa ne želimo“.

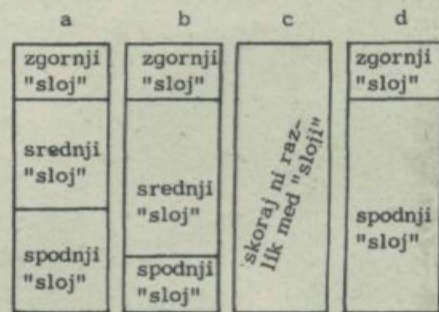
V omejenih možnostih vprašalnika smo skušali zajeti tudi to temo. Študente smo vprašali:

Če bi se moral(a) odločiti med tremi cilji: osebnim standardom, osebno svobodo in družbeno enakostjo, kaj bi podprl(a) kot usmeritev naše družbe:	da		ne	se ne morem odločiti
1. povečanje osebne svobode za ceno družbene enakosti	28	40		32
2. povečanje družbene enakosti za ceno osebnega standarda	66	12		21
3. povečanje osebnega standarda za ceno osebne svobode	5	77		18

Vprašanje je zahtevalo, da so študentje, vsaj teoretično, odločali o praktično najpomembnejših odločitvah v skoraj vsaki družbi; saj je glavni problem vsake družbe razkorak med željami in potrebami ter realnostjo omejenih možnosti. Odločitve o tem so močno odvisne od ideologije in političnega prepričanja, ki pa v vseh družbah izhajajo predvsem iz družbenih razlik in razredne strukture.

Predno začnemo prikazovati rezultate, moramo omeniti še veliko število „neodločenih študentov“. Te ga ne moremo obrazložiti s splošnim odnosom študentov do „političnih vprašanj“. Vsa druga vprašanja z tega področja imajo namreč le nekaj odstotkov neodločenih, a tu jih imamo od ene tretjine do ene petine. Verjetna razlaga je, da se je zelo težko odločiti med tremi željenimi cilji družbe. V praktičnem življenju se to vprašanje nikoli ne postavlja tako direktno. Odgovor na to vprašanje zahteva določeno razmišljanje, upoštevanje konkretnih primerov in izkušenj. Tisti študenti, ki tega niso hoteli storiti, so bili mogoče manj motivirani, so izbrali najlažjo pot: obkrožili so „ne moremo se odločiti“.

Tu so štirje modeli možnih družbenih struktur. Kateri od teh je po tvojem mnenju najbližji resničnemu stanju pri nas, glede na razslojenost?

a	b	c	d	ne vem
6	45	28	13	7

Vprašanje se je izkazalo kot precej povezano s prejšnjim o družbenih razlikah. Toda povezanost ni bila tako močna kot smo pričakovali. Obstaja tendenca, da večina študentov, ki vidi družbene razlike kot velike, izbere model(a) ali (d), model (b) so bolj izbirali študentje, ki so mnenja, da so družbene razlike srednje. Tisti, ki pa vidijo v naši družbi le majhne družbene razlike, so se pa bolj odločali za model (c) ali pa so odgovarjali z „ne vem“.

Ko se je bilo potrebno odločiti o povečanju osebne svobode tudi za ceno družbene enakosti, se je jasno pokazalo, da so za to pogosto tisti študentje, ki imajo črno-belo sliko o družbi (model b), ali pa vidijo družbo razdeljeno v tri enake sloje, (model a). Negativne odgovore na povečanje osebne svobode za ceno družbene enakosti sta pa dajali dve različni skupini študentov: tisti, ki komajda vidijo kakšne razlike med sloji (model c) in tisti, ki vidijo družbo sestavljeno iz večjega srednjega sloja med manjšim zgornjim in spodnjim (model b). Tisti, ki se niso odločili, so tudi navadno študenti, ki so se odločili bolj za model (c).

Med raziskovanjem se je naš interes obrnil k študentskemu političnemu položaju in nazorom. Lahko pričakujemo, da bodo študenti med svojim študijem spreminjali te nazore, položaj in širšo družbeno zavest. Na vprašanje, če bodo dosegli bolj radikalne, progresivne poglede na politiko in družbo, še ne moremo odgovoriti. Ne pozabimo, da so anketirani študenti šele vstopili na univerzo in so bili še relativno mladi (19 let). Zato tudi nismo mogli (verjetno) najti „ekstremne“ skupine po svojem političnem prepričanju in obnašanju.

Nadaljnje delo in rezultati bi morali odgovoriti na pomembno vprašanje, Če študentje obstajajo kot skupina, ker se soočajo z enakimi problemi, je njihovo politično kulturo lahko razumeti predvsem v pogojih skupnega odgovora na probleme, ki vse zadevajo. Efekti takšnega procesa, politične socializacije bi morali trajati še nekaj časa po zaključku ali opustitvi študija.

Toda obstaja še druga možnost, namreč, da bodo študenti različno reagirali na iste probleme in „pojave“; nekateri kot študentje in nekateri kot pripadniki drugih (družbenih) skupin, tistih, h katerim že spadajo ali pa tistih, h katerim pričakujejo, da bodo pripadali. Rezultati spremljanja nam bi morali odgovoriti in omogočiti, da ločimo različne politične in družbene skupine med študenti. Rezultati so zanimivi in bi morali vzpodbuditi razpravo o problemih politične asociacije med procesom študija na univerzi.

... mnenja študentov o organizaciji študija in študijskih programih osvetljena z reformnimi prizadevanji

Ideja reforme se vleče skozi razprave o visokem šolstvu že dalj časa, vendar so bile v posameznih obdobjih te razprave različno intenzivne. Veliko se je o tem pisalo in govorilo v zgodnjih 60-tih letih; potem so se aktivnejša razmišljanja in predlogi za oblikovanje novih rešitev pojavljala približno v razmaku petih let, čeprav je bilo že v začetku deklarirano načelo – razvijati koncepcijo nenehne transformacije univerze.

Naj osvežimo osrednje zahteve reformiranja univerze: demokratizacija visokošolskega sistema; univerza naj postane dinamičnejša (povezovanje s širšo družbo, prilagajanje razvoju družbe; spremljanje razvoja znanosti in tehnologije); izboljšanje učinkovitosti študija; predvsem pa oblikovanje boljših učnih načrtov in programov ter organizacije študija, kar je prav gotovo najbolj kompleksno vprašanje reforme. Tudi v gradivih jugoslovan- skih univerz (okoli leta 1970) o reformi visokega šolstva so osnovne pred- postavke učinkovite preobrazbe temeljile na doslednem preoblikovanju učnega in znanstvenega procesa (oblike in vsebine).

Opazni so določeni premiki v tej smeri. Pregled študijskih programov v 20-letnem obdobju nam pokaže znatne spremembe, saj so izobraževalni programi opredeljeni z osnovnimi (fundamentalnimi) strokovnimi in praktičnimi predmeti, predvsem pa so v zadnjem času skoraj na vseh visokošolskih delovnih organizacijah uvedeni predmeti s širšo družboslovno-humanistično vsebino (npr. od štud. leta 1960/61 do 1976/77 je obstajal predmet uvod v družbene vede, ki je v tem času imel različne nazive: sociologija; družbena ureditev SFRJ; temelji družboslovja; temelji sociologije družb. struktur – posamezne VDO tudi tovrstnih predmetov dolgo niso vključile v svoje pro- grame (FE, MF, arhitektura, EF...)). Šele v študijskem programu za štud. leto 1977/78 imajo vse VDO enotno vključene tri družboslovno-humani- stične predmete: temelji sociologije in politologije; temelji filozofije in temelji politične ekonomije – razen medicinske fakultete, kjer je še vedno naveden le en predmet – tj.: družbene vede.

Za razliko od prejšnjih programov je študentom omogočen (vsaj v pro- gramu) svobodnejši izbor izbirnih predmetov; omogočen je izbor, ki daje popolnejšo oziroma širšo izobrazbo namesto le osirošanega, enoplastnega znanja.

Poleg takšnih analiz (npr. študij o programih) poteka preobrazbe univerze je pomembno preverjanje reformiranja tudi s strani udeležencev tega procesa – torej preverjanje vsebine. V tem tekstu bomo predstavili mnenja študentov o tem, v kolikšni meri je zaživel ideja o modernizaciji študentskih pro- gramov in organizacije študija.

Pomembna zahteva reforme je spajanje izobraževalnega dela z znan- stveno-raziskovalnim in drugim ustvarjalnim delom, kar je tudi eden od principov sodobne pedagogike in didaktike: študent se mora naučiti, kako se je treba učiti, naučiti se mora raziskovati in pridobljeno znanje tudi uporab- ljati. Uvedel naj bi se kritično-ustvarjalen pristop v študijskem delu. Potrebno je ukiniti sistem „polnjenja glave“ s številkami, datumi, formulami in drugimi podatki. Sistem študija, ki temelji na memoriranju množice nepove- zanih podatkov, je neustrezen tudi zaradi skokovitega razvoja znanosti in so podatki, ko pride diplomant v službo, lahko že zdavnaj zastareli. Iz prvih podatkov raziskave FORM lahko ugotovimo, da je pridobivanje znanja po mnenju študentov 1. letnika še vedno precej usmerjeno na učenje velikega števila podatkov, vendar se od študentov manj pričakuje navajanje citatov in virov. V visokošolskem pouku očitno še ni dovolj jasno dejstvo, da se količi- na in oblike znanja v sodobni znanosti izredno hitro množijo; posledica tega pa je naglo zastarevanje naučenega.

Podatki iz raziskave, ki se nanašajo na deklarirano zahtevo o oblikovanju študentov v vsestransko široko izobraženo, kritično in aktivne strokovnjake – izražajo dokaj pozitivne težnje v smislu širše izobraženosti (družbeno- politična seznanjenost in osveščenost) študentov. Kritičnost (v okviru študijskih predmetov) se dovolj ne spodbuja, mnenje študentov pa je, da bi se morala kritična zavest veliko bolj razvijati.

Študenti naj ne bi bili zgolj pasivni sprejemniki informacij, le pasivni objekti, temveč naj bi bili aktivni udeleženci, subjekti pedagoškega in razis- kovalnega procesa. V vprašanju raziskave, ki se nanaša na ta vidik, je po- stavka, ali je dobrodošlo sodelovanje študentov pri oblikovanju vsebine pre- davanj. Četrtnina študentov je mnenja, da takšno sodelovanje ni zaželeno pri nobenem predmetu. (Še močnejše je to izraženo pri študentih fizike, kemije in medicine). Kar četrtnina študentov pa ne ve, če sploh lahko sodelujejo pri oblikovanju vsebine predavanj.

Navedena mnenja ne govorijo v prid zahtevi, ki jo zasledimo v zakonu o visokem šolstvu, da je študent aktiven sodelavec v izobraževalnem procesu. Predvidevamo lahko, da so razlogi za tako izražen položaj študenta gotovo še v vedno hierarhičnem odnosu v izobraževalnem procesu, delno tudi v pasiv- nosti samih študentov, kar pa je lahko večkrat le posledica teh odnosov, ki jih doživljajo skozi celoten proces izobraževanja.

Pomemben vidik reforme je preoblikovanje vsebine in oblike predavanj, ki so pre pogosto „predavateljska“, osredotočena le na narekovanje izpitne snovi in branja iz skript. Ukiniti bi bilo potrebno sistem „ex cathedra“ in preiti k „živi besedi“, k vzpostavitvi dialoga z avditorijem (dosedanjim poslu- šalstvom).

Na vprašanje, ali se spodbuja sodelovanje pri razpravah, so študenti v glavnem odgovarjali pozitivno. Opazne so razlike med odgovori študentov različnih študijskih smeri: največ sodelujejo v razpravah študenti ekonomije in najmanj študenti medicine.

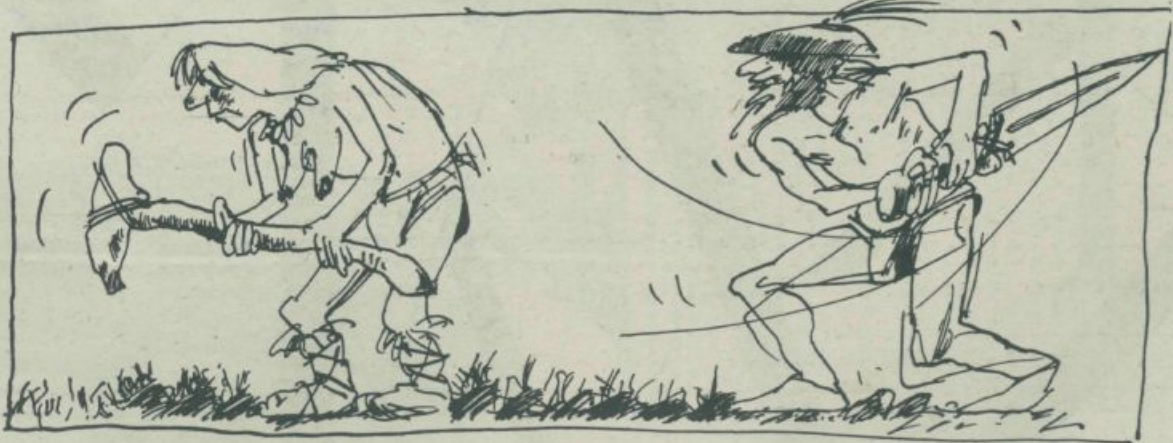
Zanimiva je ocena študentov o tem, koliko takšnega sodelovanja bi morali pričakovati, saj jih manj kot polovica meni, da bi bilo potrebno več takšnega sodelovanja, več študentov pa je mnenja, da je dovolj le nekoliko razprav- ljanja ali pa sploh nič. Vprašamo se lahko, kaj je razlog takšnega odnosa študentov – zgolj indiferentnost ali mogoče kaj drugega? Delen odgovor je verjetno v tem, da je to težja oblika študijskega dela, ki ga v začetku študija še mnogi ne obvladajo. Sploh pa ni vzpodbuden močan interes študentov, da dobijo dobre ocene, saj bi moral izpit in s tem izpitna ocena v novih pogojih (če seveda obstajajo) izobraževanja izgubiti stari pomen, kajti delo vsakega študenta naj bi se preverjalo v celotnem procesu – med razpravami, delom v manjših skupinah, z raziskovanji in strokovnim delom.

Interdisciplinarnost, ki je zaradi izredno hitrega razvoja znanosti in iz tega izvirajoče delitve dela postajala izobraževalna nujnost – je povprašanim študentom dokaj tuj pojem, saj smo večini morali med anketiranjem razlo- žiti pomen besede. Kljub temu jih je še vedno kar 36 % odgovorilo, da ne vedo, če so interdisciplinarni vidiki vključeni v študijskih predmetih. Tudi o tem, ali naj bi bili takšni vidiki vključeni v študij, so odgovori zelo nejasni. Prav gotovo je to odraz dejanskega stanja v izobraževalnih programih. Na sedanjih šolah interdisciplinarnosti sploh ni, medtem ko se na posameznih fakultetah oz. med njimi interdisciplinarni študij šele uvaja in sicer predvsem v višjih letnikih.

Radikalnih sprememb v tej smeri prizadevanja niso spodbudila, kajti oblikovani bi morali biti novi učni programi, ki bi vsebovali diferenciacijo starih predmetov, vključitev novih ter najrazličnejše kombinacije med njimi.

Pri tem je pomembna možnost svobodnejšega izbora predmetov ter s tem lažja preorientacija med študijem.

Na osnovi študentskih mnenj smo poizkusili ugotoviti, če je prišlo do večjih sprememb v organizaciji študija in študijskih programih. Pri tem ne

Študij, ki naj bo strokovna in znanstvena priprava za bodoče delo, naj bi študenta usposabljal za samostojno delo v stroki. Večina vprašanih študen- tov je mnenja, da je v njihovem študiju močna težnja za samostojno in poglobljeno delo. Prav tako jih večina meni, da je poučevanje usmerjeno na sprejemanje oziroma razumevanje bistvenega.

Študent naj se poleg spoznavanja temeljev (osnov) določenega predmeta aktivno uvaja v znanstveno-raziskovalno in praktično-strokovno delo. Večina študentov (zlasti biologije, kemije, fizike in medicine) izjavlja, da se teoretično znanje pri študijskih predmetih uporablja tudi v praktičnih pro- blemih. Pri tem še vedno preveč paternalistično zveni beseda „uvaja“, ki jo zasledimo v vseh zakonih o visokem šolstvu. Pogreša se namreč samostojen, ustvarjalen vidik študentovega dela.

smemo prezreti dejstva, da so povprašani študenti preživeli le tri mesece v visokošolskem okolju in se verjetno še niso zavedali svojega položaja in možnosti, ki izvirajo iz njega. Mnenja študentov bodo gotovo zanimivejša (zlasti, ko bo obstajala možnost primerjanja) po daljšem obdobju, ki ga bodo preživeli na univerzi.

Prav tako je potrebno omeniti, da je ta način (študentska mnenja) samo del osvetlitve ciljev visokošolske preobrazbe. Pregled uresničitve reforme bi moral potekati na različnih nivojih in v različnih pristopih, kajti šele na osnovi številnih in mnogovrstnih preverjanj se lahko poda objektivna ocena stanja. Takšna obsežna analiza bi morala biti temelj nadaljnega razpravljanja o reformi in seveda sprejemanja novih zakonov. Delovanja v tej smeri zaen- krat ne poznamo.

Tako so možnosti za samostojne manjše raziskave minim – saj so odgovori na to vprašanje zelo negativni. Razlogi za to so velikokrat omenje- ni: pomanjkanje kadrov, ki bi lahko delali s posameznimi oz. manjšimi sku- pinami študentov. Pri tem se še vedno očitno pozablja, da se tovrstni proble- mi lahko rešujejo tako, da se pritegne znanstvenike in uveljavljene strokov- njake, ki niso zaposleni na določeni fakulteti.

Tako se v samostojno raziskovalno delo aktivno vključujejo le „nadar- jeni“ študenti, oziroma tisti, ki sami izrazijo interes, medtem ko se večino študentov „izrablja“ v okviru fakultetnih raziskovalnih projektov le kot tehnično osebje. Pri tem je potrebno omeniti tudi „nedorečen“ problem, ki se nanaša na materialno-finančni vidik študentovega raziskovalno-strokov- nega dela?

Če se povrnemo na študentska mnenja o organizaciji študija in študijskih programih, s katerimi smo želeli vsaj delno osvetliti morebitne spremembe, lahko (seveda z zgoraj omenjenimi zadržki) napišemo, da v naših visokošol- skih delovnih organizacijah še vedno obstajajo stare oblike in vsebine študij- skega dela in v okviru tega se še vedno reproducirajo stari odnosi.

Vendar se v zadnjem času, ko je pred nami uvedba novega sistema usmer- jenega izobraževanja, ponovno veliko govori in piše, da je reforma odprta proces, ki se nenehno razvija. Pri vseh razmišljanjih o reformi visokega šolstva pa se je treba predvsem nujno zavedati večplastnosti procesa. Uspeh te naloge je veliko odvisen tudi od tega, koliko je širša družba pripravljena in sposobna za takšno preobrazbo.

Gliscard in upi; napredn ega kapitalizma(2)

V vsem tem ni zaslediti kakršnekoli strategije antikapitalističnega pro- loma v produkciji prostora in gradnje.

Taktika in strategija

V vsakem predlogu ali politični oziroma sindikalni akciji je pomembno, da vzpostavimo jasn razloček med načrti, ki lahko ustvarijo podlago za revolucionaren in antikapitalistični boj, na eni strani in med akcijami, ki lahko v kratkem ali srednjem času „pripravijo teren“ – na podlagi reformi- stičnih zahtev – za nastanek zavesti in revolucionaren boj, na drugi strani.

Zato antikapitalistična strategija na področju stanovanj ne sme prezreti naslednjih načel ali podcenjevati njihovega dosega: – boj zoper zemljiško lastnino, za municipaliziranje in poddrževanje tal ni sam na sebi protikapitalističen;

– zemljiška renta se pojavlja samo na ravni razdeljevanja presežne vred- nosti in kroženja kapitala;

– razmerje najemnik (lastnik ni eksploatacijski odnos²¹): „Tukaj gre za preprosto prodajanje blaga, ne pa za zadevo med proletarcem in buržujem, med delavcem in kapitalistom; najemnik se – čeprav je delavec – pojavlja kot človek, ki ima denar; moral je že prodati blago, ki ga ima sam, svojo delovno silo, preden se je prek cene, ki jo je zanj dobil, pojavil kot kupec uživanja stanovanja (...). Vsega, kar je značilno za prodajo delovne sile kapitalistu, tukaj sploh ni (...). Najsi so dohodki, ki jih lastnik izvleče iz najemnika, še tako pretirani, lastnik tukaj zmeraj igra vlogo prenašalca že obstoječe vrednosti, ki je bila sproducirana prej²²...“

Pomen teh načel je jasen: če pravimo revolucionarni boj celoti njegovih „primarnih“ spopadov, to pomeni, da je tedaj, če se postavimo na raven produkcijskih in eksploatacijskih odnosov in je njihovo uničenje naš cilj, vsak boj, ki se dogaja na ravni stanovanja, prostora, lahko samo „sekundaren boj“, kolikor se ne dogaja na ravni produkcijskih odnosov v kapitalistični produkciji stanovanj.

Ta pojav podkrepljuje dejstvo, da stanovanjska kriza, kot je že zapisal Engels, ni specifična za delavski razred. Ta situacija se čedalje jasneje kaže; čeprav je „stanovanjska kriza“ zdaj delno resorbirana, kar zadeva kvantitativni vidik, pa „stanovanjsko vprašanje“ v svoji aktualni obliki zadeva čedalje večji del prebivalstva.²³

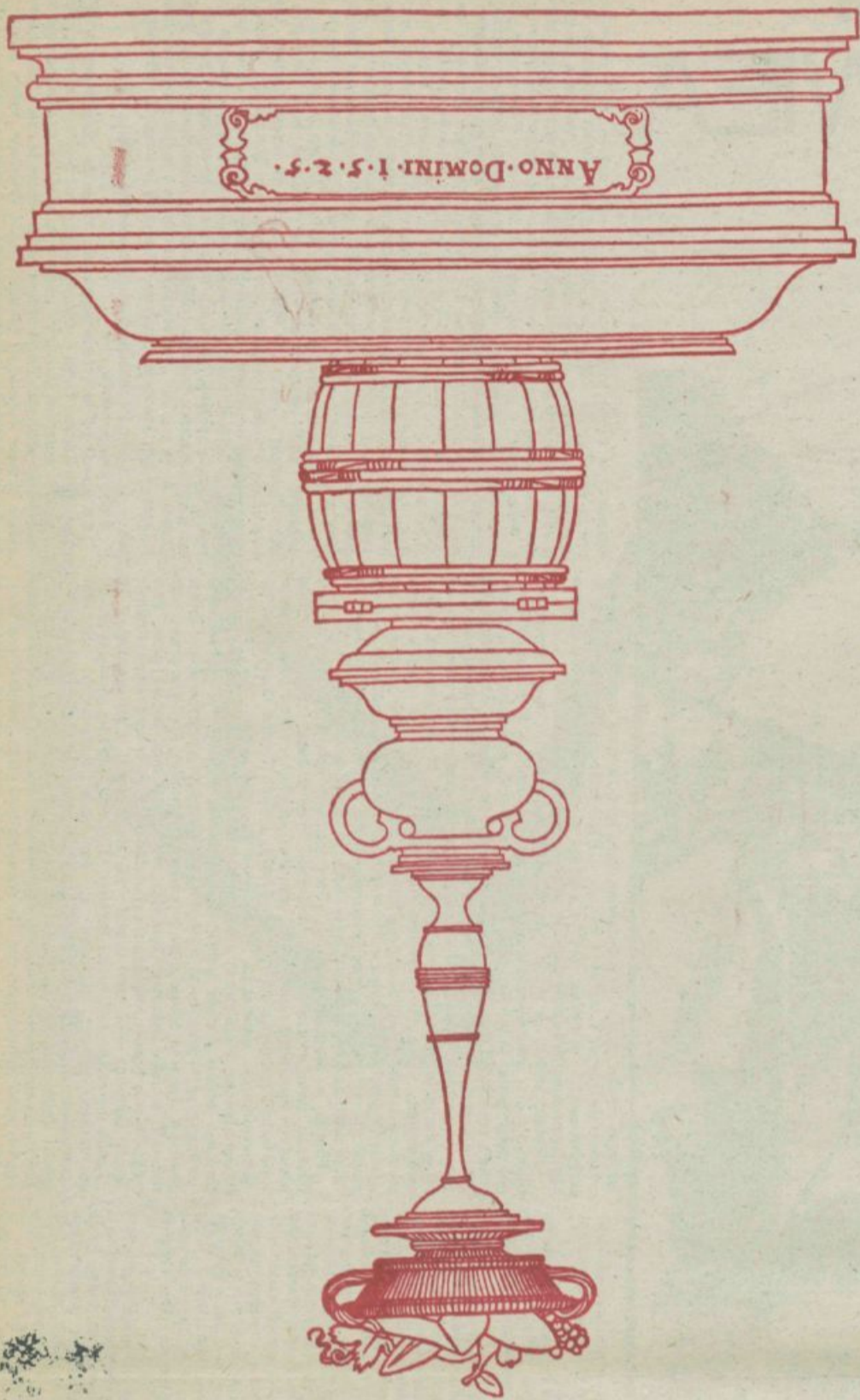
Zato bi bilo korenito narobé, če bi zato spremenili izraz „sekundaren boj“ v izraz „boj drugotnega pomena“. Napačni pomen je očiten. Saj imajo „meje“ boja v zvezi s problemi, ki zadevajo stanovanje in prostor, svoj pomen in doseg. Prostor je eden izmed tistih privilegiranih krajev, ki je na njih mogoče ustvariti zaveznitvo razredov na podlagi kolektivne akcije. V njem je dejansko določeno število najpomembnejših „vrat“, ki odpirajo poti radikaliziranemu zavedanju kapitalističnih problemov: delitve prostora, stanovanja in dela, transporta, usmerjene potrebnje, žensk v urbanem prostoru itn., ki so prav toliko akcijske kot refleksivne teme in ki se lahko zares iztečejo v protikapitalistično akcijo. Potrebno je še, da te boje giblje in jih „usmerja“ delavski razred.

To je eden izmed pomenov izraza, ki smo ga že opredelili: „Produkcija“ prostora obsega enega od poglavitnih sistemov sekundarnih protislovij kapitalizma.

Poleg tega je včasih potrebno, da znamo izbrati družbena in ali ekonom- ska protislovja med različnimi frakcijami vladajočega razreda in njegovih „temeljnih plasti“. Uporaba ukrepov, ki jih priporočata P.S. in P.C.F., je lahko v tem pomenu in precej čez njune smotre „korak naprej“... s tem, da bi lahko s praktičnim demonstriranjem njihovih pomanjkljivosti izzvali močno ljudsko mobilizacijo.

(SE NADALJUJE)

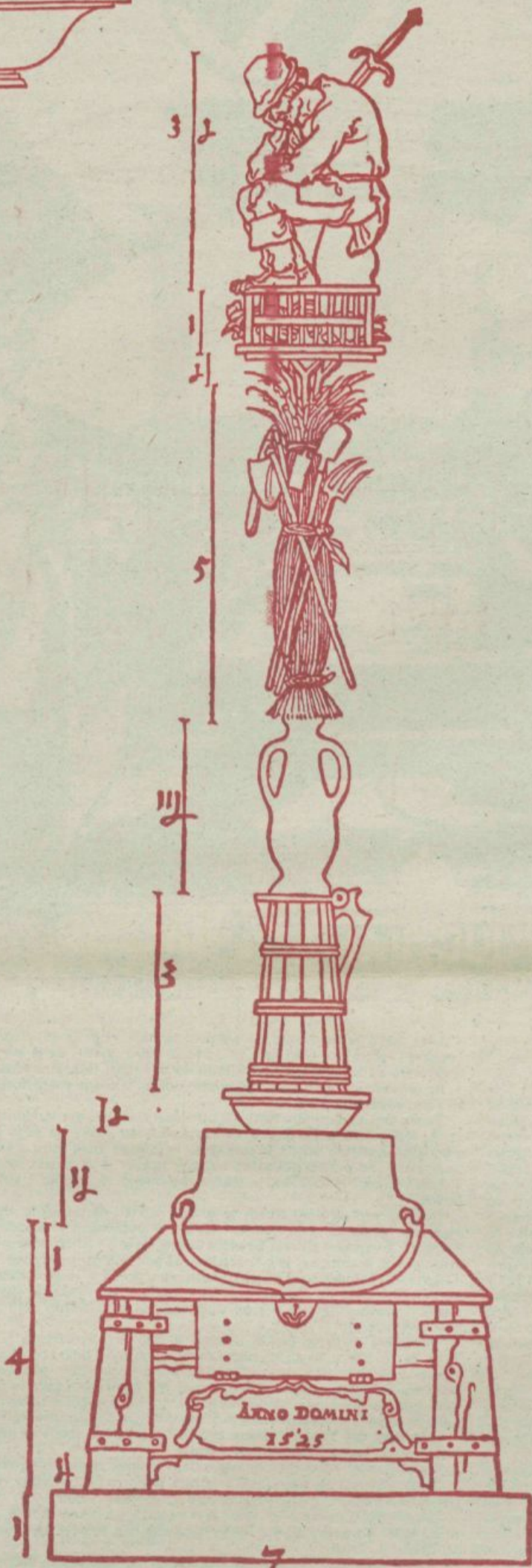
ANDREJ ROZMAN

1.
všeč mi je
če je rdeča luč
in ljudje čakajo
in jaz pridem do tja
in vidim da ni nikjer nobenega avtomobila
in grem čez cesto
nekateri ljudje pa za mano.

2.
vsenaokrog je bil še kar visok zid da ne bi ljudje zastojni
not hodil. ob zidu je bilo grmovje in ke sem šou scat.
vtistem je poskakal čez zid dol zraven mene nekej ljudi.
začel so govorit o redarjih in polcajih in mene sprašval
o vsem tem. zato sem dau tistmu, ki je delou največ paranoje,
svojo karto. prišli so redarji in nekej ljudi jeušlo
nazaj čez zid, nekej jih je ušlo not. tist, kermu sem dau
karto, pa jo je pokazou in so ga spústil med publiko.
ostou sem še jest in kje da mam karto. povedou sem, komu sem
jo dau, in redarji so se najprej jezil, potem so pa še
mene spistil med publiko.

3.
sonce, kok mam tebe rad
oče, kolk od tebe pričakujem
ogenj, ko boš dobil prostor in boš svigil ven
skoz mojo glavo, bom stal vzravno.

4.
Pesem ki sva jo naredila Stepo in jaz v lovski sobi
Če piješ mojo kokakolo
jo pij vsaj iz svojga kozarca.
Če piješ mojo kokakolo iz mojega kozarca
jo pij vsaj s svojo slamco.
Če pa že piješ mojo kokakolo iz
mojga kozarca in z mojo slamco
potem jo pij vsaj s svojim gobcem.

OB BEBETANIN TONČKA GOMIŠČKA

Iz zanesljivih pregov, ki so blizu edinemu študentskemu radiu v Evropi smo izvedeli, da je gospod Tonček Gomišek obvestil poslušalce omenjenega radia, da je novinar Tribuna potoval na BEST „nepoletsko“, s čimrec je produktom ameriškega imperijalizma – letalom M. Donald Douglas DC-9. Po njegovem bi verjetno moral iti prvi na vrvice, seboj vzeti ostrelo kravo izpod Gornjancev, ki bi mu bila v trenutkih lakote in žaje v utero.

No nasprotna stran poroča, da je T. G. do te „informacije“ prišel tako da je s „kristelnim preletarskih načel“ potoval skupaj – v istem letalu. Naj tistim potuslecih Radia Studen in bralcem Tribune, ki jim „potovati z letalom“ se zmeraj zveni kot nekaj „nezastisanega“ pojasnimo, da je cena letalske vozovnice v smeri Ljubljana-Beograd za študente le 375 din, cena spalnika pa v najboljšem primeru 428 din. Povečalo se, da je novinar Tribune osem noči prespal na tleh v uredništvu lista beograjskih študentov „Student“. Tonček pa je prebival v hotelu.

Toliko kot demanti Tribuline agencije, v prihodnje pa se RS lahko nadeja demontiranja.

PETER KOSMAČ

1.
Klistir v njenih ustih
me spomni
na čase
odkrivanja
lepote mediteranja
sediš na straniščni školjki
zunaj sneži
zvonec zazvoni
postavi te na zemljo
na hitro si obrišeš rit
in odhitiš pogledat kdo je

2.
Trojanski konj
trojanski krof

3.
O
mati
ljubljana
šmarna gora
so tvoji joški

4.
Logiko prepuščam
valterju
plus ena ni
ničla
karamazovi
parmezanovi

5.
Predjed orgazma
predjama erazma

6.
Še vedno
in kar naprej
ga tišči
že vsi marogasto
v tej megli in mrazu
premraženo
pokonci držečo
da ne drsa
po odrtih kristalih
letošnjega prvega snega
vleče sosedov pes
v pesjak
svojo rit

TRIBUNA – ŠTUDENSKI ČASOPIS
TRG OSVOBODITVE 1/II, soba 86
Telefon: 21-280
61000 LJUBLJANA
IZDAJA UK ZSMS LJUBLJANA
UREDNIŠTVO: Franc Milošič (v. d. glavnega urednika), Igor Bavčar (v. d. odgovornega urednika), Franc Milošič (univerza), Bojan Korsika (teorija), Svetomir Jurčan (mednarodni odnosi), Igor Žagar (kultura), Rudi Podgoršek, Staško Juznič (navoslovje), Basković Branko (gračno oblikovanje), Nives Vidrih (lektura), Mitja Maruško (prodaja), Tomaž Zgonc (tablica)

IZDAVA NEKAKO SVET: Rudi Kuzman, Mitja Maček (predsednik), Srečo Kurnik, Vera Seško, Viktor Cvretič, Miran Žilavec, Bles, Slavica, Srečo Kurn, Srečo Kurn, Igor Bavčar; uradne ure so vsak ponedeljek od 10. do 13. ure. Vsi drugi dnevi pa so priprava tisk. Dnevnik, BEP; tisk: Tiskarna Ljudske pravice, Ljubljana; naročnina: obilna za dijake in študente v 8. dan, za ostale 75 din. Postna prelova in gotovini. Rokopisov ne vračamo in pisem uredništvu ne honoriramo. Številka žiro računa: 50101 – 678 – 47303, 2 obveznim prispom za Tribuno. Oproščeni temeljnega davka na promet po pristojnem sklepu št. 421 – 1/70 od 22. januarja 1973.